ମରୁଭୂମିର ଭୂତ

ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର କୁମାର ମହାନ୍ତି

ରୋମାଞ୍ଚକାରୀ ସିରିଜ୍‌ର ୬ମ ଖଣ୍ଡ

ମରୁଭୂମିର ଭୂତ

(ଡିଟେକ୍‌ଟିଭ୍ ଉପନ୍ୟାସ)

ଯୋଗେଶ କୁମାର ମିଶ୍ର

ନଂ. 0/751

ସାହିତ୍ୟ ସଂସାର

ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ-୨

ପ୍ରକାଶକ—
ସାହିତ୍ୟ ସଂସାର
ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ-୨

ମୁଦ୍ରାକର—
ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରେସ
ଖୁଦ୍ରାଚୌକ, କଟକ-୨

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ—
ଜୁନ୍, ୧୯୬୦

ପଞ୍ଚସ୍ତରୀ ନ.ଆ ପଇସା

ଯାଇଥିଲେ । ଆଉ ଆଠଶହ ଟଙ୍କା ଯାଇ ମାରଲେ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ଗ୍ରାମରେ ବିଶ୍ରାମ କର ଥାଆନ୍ତେ । ଆଶୁ ଝଡ଼ର ସୂଚନା ତୁହିଁଙ୍କର ମନରେ ଭୟ ଜନ୍ମାଇ ଥିଲା । ପ୍ରୌଢ଼ ସୀତା-କାନ୍ତଙ୍କର ଘର କଣ୍ଡପୁର ଗ୍ରାମରେ, ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ବାଳକଟି ତାଙ୍କର ଭଣଜା । ସେ ତାକୁ ମୁକୁନ୍ଦ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ସୀତା-କାନ୍ତବାବୁ ନଦୀର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ନିଜ ଗୃହ ଜମି ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ଯାଉଥିଲେ ।

ପୂର୍ବାକାଶରୁ ଝଡ଼ର ସୂଚନା ମିଳିଲା । ତଣ୍ଡୀବଣ ଭିତରେ ପବନର ବେଗ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ଅସଂଖ୍ୟ ବାଲିକଣାରେ ଆକାଶ ଆଚ୍ଛାଦିତ ହେଲା । ସୀତାକାନ୍ତ ବାବୁ ବରଗଛର ଗଣ୍ଡିକୁ ଲାଗି ବସିରହିଲେ । ହଠାତ୍ ବିକଟ ଚିତ୍କାରରେ ମରୁପ୍ରାନ୍ତର ଥରି ଉଠିଲା । ସେହି ଚିତ୍କାରରେ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ଶିହରି ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା, ସେହି ଚିତ୍କାର ବରଗଛର ଗଣ୍ଡିରୁ ବାହାରୁଛି । ସେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବରଗଛଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛି ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭୟ ସନ୍ଦେହ ଭିତରେ ଉନି-ମିନଟ କଟିଗଲା । ପୁଣି ସେହି ଶବ୍ଦ । ଯେପରି ବିଭତ୍ସ ଚିତ୍କାରର ସଙ୍କେତ ସେହି ଶବ୍ଦକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିଥିଲା । ଏଥର ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ବଡ଼ ଭୟାକ୍ରାନ୍ତ । ସାମାନ୍ୟ ଭୟଭୀତ ହେଲେ ସେ ନିଜକୁ ହରାଇ ବସୁଥିଲେ । ସଙ୍କୁଚିତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ପୁଣି ବରଗଛଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଥର ନିଜର ଚକ୍ଷୁକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କାରଣ ନ ଥିଲା । ବରଗଛର ଗଣ୍ଡି ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଲୋମଶ ହାତ ଧୀରେ ଧୀରେ ତଳକୁ ଲମ୍ବି ଆସୁଥିଲା । ଦୀର୍ଘ ଲୋମରେ ହାତର ମାଂସ-ପେଶୀ ଓ ଶିରା ପ୍ରଶିରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ଥିଲା । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୋକରେ-

ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ସେହି ହାତର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଥିବା ଦୀର୍ଘ ନଖଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ଦୀର୍ଘ ସେହିପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ । ସେହି ଲମ୍ବମାନ ହାତଟି ଅପ୍ରାକୃତିକ ଓ ଭୟଙ୍କର ଥିଲା । ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ଭୌତିକ କାଣ୍ଡ ବିଷୟରେ ରୋମାଞ୍ଚକର କାହାଣୀ ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ମୁଖରୁ ଶୁଣିଥିଲେ । ଭୂତ ପ୍ରେତଙ୍କର ସ୍ଥିତି ଓ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । କ୍ରମେ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଲୋପ ହେଲା । ନଦୀର ଅପରପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ଗ୍ରାମ ଦିଗକୁ ସେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସରେ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୁକୁନ୍ଦ କଥା ସେ ଏକାବେଳକେ ଭୁଲିଗଲେ । ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ଆଡୁଡ଼ା ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚି ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ପଛକୁ ଅନାଇଲେ, ସେ ଭାବିଥିଲେ ମୁକୁନ୍ଦ ତାଙ୍କର ଅନୁଗମନ କରୁଥିବ ; କିନ୍ତୁ ମୁକୁନ୍ଦର ସତ୍ତା ଯେପରି ସୃଷ୍ଟି ବକ୍ଷରୁ ଲୋପ ପାଇଯାଇଥିଲା । ଆକାଶ ଧୂସର ଧୂଳିକଣାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଥିଲା ।

ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଘଟିଥିବା ରୋମାଞ୍ଚକର ଅନୁଭୂତି ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ମୁକୁନ୍ଦକୁ ଖୋଜିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ଯୁବକମାନେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କଲେ । କେତେକ ବୃଦ୍ଧ ତାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଘଟଣାଟିକୁ ଦୀର୍ଘ ଅତୀତର ଅବାସ୍ତବ ଭୌତିକ କାଣ୍ଡରେ ଅଳଂକୃତ କରି ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲେ । ଗ୍ରାମର ମୁଖ୍ୟ ବନମାଳି ଦାସ ଥର ଥର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ବାପା, ତୁମର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ଜୀବନ ଘେନି ଚାଲି ଆସିଛ । ସେଇ ବର ଗଛରେ ଆଜି ନୁହେଁ ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ଗୋଟାଏ ଭୂତ ବାସ କରି ଆସୁଛି । ମୋ ଅଜା କହୁଥିଲେ, ସେହି ଭୂତଟା ଗୋଟାଏ ବ୍ରହ୍ମ ପରି ବଡ଼ ଅ

ଭୟଙ୍କର, କେତେ ଲୋକ ଯେ ତା କବଳରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ତା'ର ହିସାବ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ହେଲେ କେହି ଜୀବନ ଧରି ଫେରି ନାହିଁ ।"

ବନମାଳୀ ଦାସଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣିତ କାହାଣୀର ସତ୍ୟତା ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ କେହି ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ବୟସର ସମ୍ମାନ କରିବା ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ଏକ ଅଙ୍ଗ । ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ସେପରି ଏକ ଭୂତକୁ କେହି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ତାର ସତ୍ତା ବିଷୟରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିବା କାହାରି ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହେଲନାହିଁ । ପୂର୍ବରୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଏହି ଅଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରେତର ଅପ୍ରାକୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟ-କଳାପ ବିଷୟରେ ବହୁ ଭୀତିପ୍ରଦ କାହାଣୀ ଶୁଣିଥିଲେ । ବନମାଳୀଙ୍କର କଥା ଶୁଣି, ପୌଢ଼ମାନଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରେତ ସଂସାର ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଗାଢ଼ ହୋଇ ଆସିଲା । ଯୁବକମାନଙ୍କ ମନରୁ ଉତ୍ତେଜନା ହ୍ରାସ ପାଇଗଲା, ବାଳକମାନେ ଭୟରେ ଥରି ଉଠିଲେ । ସୀତାକାନ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ କେହି ସେ ଭୟଙ୍କର ପ୍ରେତର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ ।

ପରଦିନ ସକାଳୁ ମୁକୁନ୍ଦ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ଯୁବକ-ଦଳ ମରୁ ପ୍ରାନ୍ତରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଞ୍ଚ ଭୂମି ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ, କେବଳ ରହିଗଲା ସେଇ ବରଗଛ ଗୋଟିକ । ତା ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ କେହି ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । କେତେକ ପବନରେ ହଲୁଥିବା ତାର ଶାଖା ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁହିଁ ଆତ୍ମ ସନ୍ତୋଷ ଲଭ କଲେ, ଆଉ କେତେକ ଗମ୍ଭୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, 'ସାବାସ୍ ସୟତାନ !'

ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ନିଜେ ମଧ ବରଗଛ ତଳକୁ ଯିବାକୁ ସାହାସ କଲେ ନାହିଁ । ସେହି ଲୋମଶ ହାତଟା ଅତୀତର ଆଇମା ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅପ୍ରାକୃତିକ କାହାଣୀର ସ୍ମୃତିରେ ବିମୂର୍ତ୍ତ ବିମାକାର ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ଲୋମଶ ହାତଟାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଭୂତର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଶରୀରଟା କଳ୍ପନା କରି ନେଲେ । ସେହି ରୂପରେଖ ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସ୍ଫୁଟିତ ହେଲା । ଭୂତର ସେହି ଶରୀରରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ଭୂତ ଜନ୍ମଲାଭ କଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୂତ ଦୀର୍ଘ ଦନ୍ତପନ୍ତି ଦେଖାଇ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ସେ ଆତଙ୍କରେ ଚିତ୍କାରକରି ଉଠିଲେ "ଭୂତ, ଭୂତ ।" ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଥିବା ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଭୂତ, ଭୂତ ଡାକ ଶୁଣି ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେ ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଶ୍ୱାସରେ ଗ୍ରାମ-ଦିଗକୁ ଛୁଟି ଚାଲିଲେ ।

ସୀତାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଶରୀର ଅବଶ ହୋଇ ଆସିଲା, କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ ତାଙ୍କର ସଂଜ୍ଞା ଲୋପ ହେଲା ।"

କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ଅରୁଣବାବୁ କହିଲେ, "ମୋ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି, ପ୍ରକୃତରେ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ କଅଣ ଶହ ଶହ ଭୂତର ଦର୍ଶନ ଲାଭକରି ପାପ ବିମୋଚନ କଲେ ?"

ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁ କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଅରୁଣବାବୁଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଅରୁଣ-ବାବୁ ପଚାରିଲେ, "ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?"

ଗମ୍ଭୀର କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ଦେଖୁଥିଲି ତୁମ ବେକ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡଟା ଅଛି କି ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡଟାତ ଅଛି । ତୁମେ ଏପରି ବୋକା ହେଲ କିପରି ? ଏତ ଅତି ସାଧାରଣ କଥା

ମନୁଷ୍ୟର ପରଲୋକ ଗତ ଆତ୍ମା ପୂର୍ନଜନ୍ମ କିମ୍ବା ନିର୍ବାଣ ଲାଭ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେତ ମଣ୍ଡଳରେ ବିଚରଣ କରେ, ପୃଥିବୀ ପ୍ରତି ତାର ଅନୁରକ୍ତି ପୂର୍ବପରି ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । ତେଣୁ ସେ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳର ଗୋଟିଏ ସ୍ତରପରି ଅଦୃଶ୍ୟଥାଇ ପୃଥିବୀରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ଆତ୍ମାର ସେହି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶରୀର ନିଜର ପୂର୍ବରୂପ ଧାରଣ କରି ପାରେ । କିନ୍ତୁ କାହାରି କ୍ଷତି କରିବା ଶକ୍ତି ତାର ନ ଥାଏ ।”

କିଛି କ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି ଅରୁଣବାବୁ ପଚାରିଲେ, "ସୀତା-କାନ୍ତବାବୁ 'ଭୂତ, ଭୂତ' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ସଂଜ୍ଞାହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ କାହିଁକି ?"

ନକ୍ଷତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ, "ତୁମେ ପିଲ ଦିନେ ଆଈମା କାହାଣୀ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିଥିବ । ଭୂତ, ପ୍ରେତ ଅସୁର, ଅସୁରୁଣୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ସେହି କାହାଣୀ ଗୁଡ଼ିକ ଅତି ରଞ୍ଜିତ ହୋଇ ଉଠେ । ତାହା ଶିଶୁ ମନରେ ଆତଙ୍କ ବିସ୍ମୟ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସାଧାରଣତଃ ଦୁର୍ବଳମନା ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏପରି କାହାଣୀ ଗୁଡ଼ିକ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ । ଶେଷକୁ ତାହା ବାସ୍ତବ ଘଟଣା ପରି ସେମାନଙ୍କର ମନ ଭିତରେ ଜମି ବସେ । ଯେତିକି ବୟସ ବଢ଼େ, ଏହି ଧାରଣା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଦୃଢ଼ ହେଉଥାଏ । ଏହି ଦୁର୍ବଳ ମନା ଲୋକମାନେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ କୌଣସି ନିର୍ଜ୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ଶାଖାପତ୍ରର ସଂଘର୍ଷ ଶୁଣିଲେ ଚମକି ଉଠନ୍ତି । ଆତଙ୍କ ସେମାନଙ୍କର ମନ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରି ବସେ ଓ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେମାନେ ଅବଚେତନ ଅବସ୍ଥା ଭିତରକୁ ଗୁଳି ଆସନ୍ତି । ଭାବନା ଶକ୍ତି ଧୀରେ ଧୀରେ ହ୍ରାସ

ଯାଏ । ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର କଳ୍ପିତ ଭୂତ ପ୍ରେତର ରୂପ ପରି ଦେଖାଯାଏ । ଶେଷରେ ସେମାନେ ଅବଚେତନ ଅବସ୍ଥା ଭିତରୁ ଅଚେତନ ଅବସ୍ଥା ଭିତରକୁ ଟାଣି ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ଚେତନା ଫେରି ଆସିଲେ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଜ କଳ୍ପିତ ଭୂତପ୍ରେତଙ୍କର ରୂପରେଖ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଗୋଟାଏ ଗୌରବମୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ଦୁର୍ବଳ ମନା ଲୋକ ଥିଲେ । ପୂର୍ବଦିନ ଦେଖିଥିବା ଲୋମଶ ହାତଟି ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ପଟରେ ଥରକୁ ଥର ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ଧୂମ୍ର ପଟଳ ପରି ବିଭିନ୍ନ କଳ୍ପନାର କାୟା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଏ ସମସ୍ତ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଦୁର୍ବଳମନା ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପରିପ୍ରକୃତି ତାଙ୍କର ଭାବନାକୁ ଗ୍ରାସକରି ବସିଲା । ନିଜର ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ନପାରି ସେ ଏପରି ଅପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ ।”

ଉତ୍କଣ୍ଠା ଭରା କଣ୍ଠରେ ଅରୁଣ ବାବୁ ପଚାରିଲେ “ସେଇ ହାତଟା……?”

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ, “ସେଇ ହାତଟାର ଇତିହାସ ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛି । ତୁମେ ଏପରି ଅସ୍ଥିର ହେଉଛ କାହିଁକି ? ଶୁଣ—

ସନ୍ଧ୍ୟାହେଲା ପରେ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ କିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଲେ ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କହି ପାରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କାରଣ ଭୟ ଓ ଆତଙ୍କର ସମ୍ମୋହନ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ମନ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲା । ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ କରି ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ

ଅତୀତ ହେଲ । ମୁକୁନ୍ଦ ଫେରିଲ ନାହିଁ । ମୁକୁନ୍ଦର ମା ଓ ଭାଇ ପ୍ରଭୃତି ସୀତାକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କଲେ । ଅଗତ୍ୟା ପୋଲିସକୁ ଖବର ଦିଆଗଲ । ସାଲେପୁର ଥାନାର ପୋଲିସ ଅଫିସର ଯାଦବ ବାବୁ ସାତଦିନ ପରେ ସମ୍ବାଦଟି ପାଇ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ ମନେକଲେ । ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନର କୌଣସି ଦଫାରେ ଏଘଟଣାକୁ ଛାଣିବା ସମ୍ଭବ ହେଲ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଷ୍ଟେସନ ଡାଏରୀରେ ଘଟଣାଟି ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ଯାଦବ ବାବୁ ସରଜମିନ୍ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ବାହାରି ଚଲେ । ବହୁ ଗ୍ରାମବାସୀ ଯାଦବ ବାବୁଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯାତ୍ରାରେ ଯୋଗଦେଲେ । ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଭୂତ ଗ୍ରାସ କରେ ନାହିଁ ।”

କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ଅରୁଣବାବୁ ପଚାରିଲେ, “ଏହାକଣ ସତ୍ୟ ?

ହସି ଉଠି ପ୍ରଶାନ୍ତ ବାବୁ କହିଲେ, “ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ । ତୁମେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଏପରି ବିରକ୍ତ କଲେ ଇତିହାସଟିର ଲାଳିତ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ଶୁଣ —

ଯାଦବବାବୁ ଘଟଣା ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେ କିଛି ଦୂରରେ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ।”

ଅରୁଣବାବୁ ହଠାତ୍ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ, “ସାଧୁ, ସାଧୁ, ନିଜର ଜୀବନ ବିପଦାପନ୍ନ କରି ସେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କୁ ଭୂତ ନିକଟରୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ।”

ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ବିରକ୍ତି ସୀମା ଲଙ୍ଘନ କଲା । ସେ ରୁଷ୍ଟ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ କହିପାରେ, ଏପରି ଅନୁର୍ବର ମସ୍ତିଷ୍କ ଧରି ତୁମେ ବେଶୀ ଦିନ ପୃଥିବୀରେ ବଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ବାଲୁକା ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ଉପରେ ପାଦଚିହ୍ନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚିହ୍ନ ଥାଇପାରେ ! ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପରାଧ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଅନଭିଜ୍ଞ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ପାଦ ଚଳେ କାଳେ ସେହି ଚିହ୍ନଗୁଡିକ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ, ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି ଯାଦବବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୂରରେ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଛଡ଼ ସେ କଥା ।

ପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବରଗଛ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଦବବାବୁ ସେହି ମହିମାମୟ ବୃକ୍ଷଟିକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗଛଟିର ଶାଖା ପତ୍ରରେ କିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ନ ଥିଲା । ଯାଦବ ବାବୁ ଦେଖିଲେ—ବିରାଟ ବରଗଛ, ବହୁ ଦୂରକୁ ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା ଲମ୍ବି ଯାଇଛି । ଅସଂଖ୍ୟ ଓହଳ ଭୂମିରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମୂଳ ଗଣ୍ଡିଟିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରି ତୋଳିଛି । ଗଣ୍ଡିର କେତେକ ସ୍ଥାନ କ୍ଷୟ ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ଉପର ଭାଗରେ ଅସଂଖ୍ୟ କୋଠରି । ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଘନ ତଣ୍ଡୀ ବଣ । ଅଦୂରରେ ମହାନଦୀର କ୍ଷୀଣଧାର ଓ କୋଶ କୋଶ ଧରି ବାଲିକଣା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମରୁ ପ୍ରାନ୍ତର । ସ୍ଥୂଳଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହାହିଁ ସରଜମିନ୍‌ର ମୋଟାମୋଟି ବର୍ଣ୍ଣନା ।

ତଣ୍ଡୀବଣ ଭିତରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଉଚ୍ଚ ବାଲିକୁଦଗୁଡ଼ିଏ ରହି କ୍ଷୁଦ୍ର ପିରାମିଡ୍ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ଯାଦବବାବୁ ବରଗଛଟିର ଗଣ୍ଡି ଓ ଶାଖା ପ୍ରଶାଖାଗୁଡ଼ିକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ

ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସ୍ଥାବର ବୃକ୍ଷ ଉପରେ କିଛି ସମୟ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ସେ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । ଅଦୂରରେ ଥିବା ଦର୍ଶକ-ବୃନ୍ଦ ଯାଦବବାବୁଙ୍କୁ ଗଛରେ ଚଢ଼ିବାର ଦେଖି ଯେତିକି କୌତୁକ ଉପଭୋଗ କଲେ ସେତିକି ଆତଙ୍କିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଲେ । କେତେକ କଳ୍ପନା କଲେ, ଗଛରେ ଥିବା ସର୍ବଗ୍ରାସୀ ଭୂତ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଯାଦବ ବାବୁଙ୍କୁ ଅକ୍ଷତ ଅବସ୍ଥାରେ ଗିଳିଦେବ । ପ୍ରାୟ ଦଶମିନିଟ୍ ପରେ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ଗଛରୁ ଓହ୍ଲାଇବାର ଦେଖି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲା ଯାଦବବାବୁ ଭୂତବାରେଣୀ ଜାଣନ୍ତି ।

ଗଛଟିକୁ ଆମୂଳ ଚୂଳ ପରୀକ୍ଷା କରି ଯାଦବ ବାବୁ ଦେଖିଲେ ଗଣ୍ଡିର ନିମ୍ନ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଛିଦ୍ର ଅଛି । ଛିଦ୍ରଟିର ପରିଧି ଦୁଇଫୁଟ ହେବ । ନିଶ୍ଚୟ ଏହି ଛିଦ୍ର ବଜ୍ରପାତ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବ । ଯେଉଁଠାରେ ଛିଦ୍ର ଅଛି, ସେଠାରେ ଗଣ୍ଡିର ସ୍ଥୂଳତା ପ୍ରାୟ ଏକଫୁଟ ହେବ । ଉପର ଶାଖାରେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ କୋରଡ଼, ଦୁଇ ଗୃହଟି ପେଚା ନିରାପଦରେ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ବରଗଛଟିର ଅନ୍ୟକିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ନ ଥିଲା । ଗଛର ଦୁଇ ପାଖରେ ଥିବା ଚଲାବାଟ ଯଥାକ୍ରମେ ନଦୀର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ଗ୍ରାମକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅସଂଖ୍ୟ ପାଦଚିହ୍ନ ସେହି ଅଳ୍ପାୟୂ ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ କରି ତୋଳି ଥିଲା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ମନୁଷ୍ୟ ପାଦ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ଖାଲଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଝଡ଼ ଅସଂଖ୍ୟ ବାଲିକଣା ଭରିଦିଏ, ମରୁପ୍ରାନ୍ତରର ବକ୍ଷ ସମାନ ହୋଇ ଉଠେ । ପବନ ଓ ମନୁଷ୍ୟର ଗତି ଭିତରେ ନିତି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀତା ଚାଲିଛି । କିଏ ବିଜୟୀ ହୁଏ ଜଣାପଡ଼େ ନା ।

ଯାଦବବାବୁ ସାବଧାନତା ସହିତ ପାଦଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ । ଅସଂଖ୍ୟ ପାଦ ଚିହ୍ନ ଦେଖି ତାଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲ— ପ୍ରତିଦିନ ବହୁଲୋକ ସେଇବାଟେ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେହି ଅନନ୍ତ ବିଶୃଙ୍ଖଳତା ଭିତରେ କୌଣସି ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହଜସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ମନୁଷ୍ୟ ଅବ୍ୟାପାରଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଷ୍ଟିର ଅସାଧାରଣ ସ୍ତର ଭିତରେ ସନ୍ଧାନ କରେ । ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟନ୍ତା କାହିଁକି ? ସେ ଚଲାବାଟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କେତେକ ସ୍ଥାନ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ପରୀକ୍ଷାରେ ବହୁ ସମୟ ବ୍ୟୟ ହେଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ତଣ୍ଡୀବଣ କଡ଼ରେ ଥିବା ବାଲୁକା ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା । ସାଧାରଣ ଲୋକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେହି ସ୍ଥାନର ଗୁରୁତ୍ୱ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯାଦବ ବାବୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାହା ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ତୀର୍ଥପରି ମନେ ହେଲା । ସେ ତଳେ ବସି ପଡ଼ି କିଛି ସମୟ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାଇଲେ । ତାଙ୍କର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ସନ୍ଦେହ ରେଖା ଫୁଟି ଉଠିଲା । ମୁଖରୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା, "ତିନୋଟି ମାତ୍ର ପାଦଚିହ୍ନ ।"

କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ଅରୁଣ ବାବୁ ପଚାରିଲେ, "ତାହାହେଲେ ସେ ଭୂତର ତିନୋଟି ପାଦ ?"

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରଶାନ୍ତ ବାବୁ କହିଲେ, "ବାହାବା, କି ଅସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧି ! ତୁମର ତୀକ୍ଷ୍ଣ ମନୋବିଜ୍ଞାନକୁ ମୁଁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି ରହିପାରୁ ନାହିଁ । ବାମନ ଅବତାରରେ ଭଗବାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ତିନୋଟି ପାଦ ଥିଲା । ତେଣୁ ତୁମ ଭାଷାରେ ନିଶ୍ଚୟ ତାହା ଭୂତ ଅବତାର । ସ୍ଥିର ହୋଇ କଥାଟା ଶୁଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର, ସେ ପାଦଚିହ୍ନ କାହାର ତୁମେ ବଳେ ଜାଣି ପାରିବ । ,ଭ

ପାଦଚିହ୍ନ ଦେଖି ମନେ ହେଲା ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ସେହି ବାଟେ ଯାଇଛନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠାରେ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଛଅଗୋଟି ପାଦଚିହ୍ନ । ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ଦୃଢ଼ ସନ୍ଦେହ ଆଷାଢ଼ର ବାଦଲପରି କ୍ରମେ ଘନୀଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ହତୋତ୍ସାହ ନ ହୋଇ ସେ ଦୁଇଗୁଣ ଉତ୍ସାହରେ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବହୁ ଜିନିଷ ଦେଖିପାରିବା ସମ୍ଭବପର ହୁଏ । ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଓ କଠିନ ପରୀକ୍ଷା ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲାନାହିଁ । କେତେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ ସେ ଅଶ୍ୱପଦଚିହ୍ନପରି କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଚିହ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ । ସେହି ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ପାଦଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ନଦୀର ଧାର ଦିଗକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଘୋର ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହେଲା । ଏହି ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ କଅଣ ହୋଇ ପାରେ ସେ ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମୁକୁନ୍ଦର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ଜଟିଳ ରହସ୍ୟ ଜଡ଼ିତ ହେବାପରି ମନେହେଲା । ସମସ୍ତ ଘଟଣା ଗୋଟିଏ କୁହେଳିକାଛନ୍ନ ଦୁର୍ଗମ ଗିରି ପ୍ରାନ୍ତପରି ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖାଦେଲା । ନଦୀର ଧାର ନିକଟରେ ଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଥିଲା । ଅଣଲେଉଟା ପାଦଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲା କେହି ସେ ସ୍ଥାନରେ ନଦୀପାର ହୋଇଯାଇଛି । ନଦୀର ଗଣ୍ଡ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର; ନିକଟରେ ନୌକା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଯାଇଥିବା ଲୋକ ନଦୀ ପାରିହେଲା କିପରି ? ଘାଟଗୁଡ଼ି ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ନଦୀ ପାରିହେଲା କାହିଁକି ? ତେବେ କଅଣ ଲୋକଟି ସନ୍ତରଣ ପଟୁ ? କିନ୍ତୁ ନଦୀ ଭୟଙ୍କର କୁମ୍ଭୀରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଅକାଳମୃତ୍ୟୁ ଗର୍ଭକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବା ନିମନ୍ତେ କାହିଁକି କାହାର ଲାଳସା ହେବ ? ତାହାହେଲେ ପାଦଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ସେହିଠାରୁ ଗଲା କେଉଁ ଆଡ଼େ ? ଯାଦବବାବୁ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିନ୍ତା ଧାରାରେ ଅସ୍ଥିର

ଚେହବାକୁ ଲଗିଲେ । ସେହି ସ୍ଥାନରେ ବସି ସେ ଗଭୀର ଚନ୍ତାମଗ୍ନ ହେଲେ ।

ସେହି ଗୋଲକାର ଚକ୍ର ବିଷୟରେ ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହେଲା, ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ଖଣ୍ଡେ ବାଉଁଶ କିମ୍ବା କାଠର ଚକ୍ର । ସେ ଏଥର ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ପାରିଲେ ସେହି ଚକ୍ରର ଅର୍ଥ କଅଣ ହୋଇ ପାରେ ।

ଦୁଇଗୁଣ ଉତ୍ସାହରେ ଯାଦବବାବୁ ଭଣ୍ଡୀବଣର ଅନ୍ୟ କେତେକ ଅଂଶ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଲଗିଲେ ; କିନ୍ତୁ ଆଉ କିଛି ନ ପାଇ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ଅବନତ ଗୋଧୂଳି ଧୀରେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଥିଲା ସନ୍ଧ୍ୟା । ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶରୁ ଅସ୍ତରାଗ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସୁନାଗିରି ଘାଟରେ ତିନି ଜଣ ଲୋକ ନଦୀପାର ହେବା ନିମନ୍ତେ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ମାଝୀ, ଝଡ଼ ଓ ବର୍ଷାର ସୂଚନା ପାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ପାରି କରି ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲା । ସେହି ତିନିଜଣ ଲୋକ ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଜରୁରୀ କାମରେ ବାହାରି ଥିଲେ । ନ ହେଲେ ସେମାନେ ମାଝୀକୁ ଦୁଇଗୁଣ ଭଡ଼ା ଦେଇ ନଦୀ ପାର ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥ ଲୋଭରେ ମାଝୀ ରାଜି ହେଲା । ନୌକା ଅଳ୍ପଦୂର ନ ଯାଉଣୁ ଝଡ଼ର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ନଦୀରେ ବନ୍ୟାଜଳ ଆସି ସ୍ରୋତ କ୍ରମେ ପ୍ରଖର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ବହୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ମଧ୍ୟ ମାଝୀ ନୌକାଟିକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅସହାୟ ନୌକାଟି ନଦୀର ବକ୍ଷୁବ୍ଧ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟକରି ଜଳମଗ୍ନ ହେଲା । ମାଝୀଟି ସନ୍ତରଣ ପଟୁ ଥିଲା । ଲୋକ ତିନିଜଣ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତରଣ ଜାଣିଥିଲେ । ନଦୀ ସେଠାରେ

ବିଶେଷ ଗମ୍ଭୀର ନ ଥିଲା । କିଛିଦୂର ସନ୍ତରଣ କଲା ପରେ ଅଗଭୀର ଜଳଶଯ୍ୟା ଉପରେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛିଦୂର ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତା ପରେ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱର ବାଲୁକାମୟ ତଟ । ତିନିଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସନାତନ ଥିଲା ଯୁବକ ଓ ସାହାସୀ । କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ବାକି ଅଛି, ସନାତନ 'ସାପ, ସାପ' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ଚିତ୍କାର ସହିତ ତାର ଗତିରୋଧ ହେଲା । ଅନ୍ୟ-ଦୁଇଜଣ ସେହି ଅଦୃଶ୍ୟ ବିଭୀଷିକାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଉଠି ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସହଗାମୀ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପ୍ରତି ସନାତନର ଘୃଣା ଆସିଲା । ସେ ଅନୁଭବ କଲା ତାର ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଦେହରେ ରଜ୍ଜୁ ପରି କିଛି ଲାଗି ରହିଛି । ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ଡାହାଣ ହାତ ଦ୍ୱାରା ସେ ସେହି ଲମ୍ବମାନ ବସ୍ତୁକୁ ଅନୁଭବ କଲା । କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ ତାର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ବିସ୍ମୟର ରେଖା ଫୁଟି ଉଠିଲା । ହାତଟି ପାଣି ଭିତରେ ପୂର୍ବପରି ରଖି ସେ ନଦୀର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ନଦୀର ଜଳଶଯ୍ୟା ଭିତରୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟଟିକୁ ଦେଖି ଘୃଣାରେ ତାର ଅନ୍ତର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ଗୋଟାଏ ପଚୁ ଶବ । ଶରୀରରେ ଅସଂଖ୍ୟ କ୍ଷତ । ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ର କେତେକ ଅଂଶ ଏକା ବେଳେକେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ବିକୃତ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଦୁଇଗୁଣ ଭୟଙ୍କର ହୋଇ ଉଠିଛି । ଶବଟାର କଟି ଦେଶରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ଗୋଟାଏ ଦଉଡ଼ି ରଜ୍ଜୁ ! ରଜ୍ଜୁର ଅନ୍ୟପାଖ ଖଣ୍ଡେ ଭାରି ପଥରରେ ବନ୍ଧାଯାଇଛି ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ସନାତନ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ଗ୍ରାମ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଯାଦବ-

ବାବୁଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁ ଥିବାର ଦେଖି ସେ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା ।

ନଦୀ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଦବବାବୁ ଶବଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାହା ପଚିଯାଇ ବିକୃତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଅସଂଖ୍ୟ କ୍ଷତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଥିଲା । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ତାହା ମୁକୁନ୍ଦର ଶବ ବୋଲି ଚିହ୍ନିଲେ । ଶବଟିକୁ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ନିମନ୍ତେ ପଠାଇ ଦେଇ ଯାଦବବାବୁ ନଦୀ ତଟର କେତେକ ଅଂଶ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେଉଁ ଠାରେ ଶବଟି ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଥିଲା ତାହା କୌଣସି ଘାଟ କିମ୍ବା ତୁଠ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଲୋକ ଚଳାଚଳ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପାଦଚିହ୍ନ ଦେଖି ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମିଲା । ସେ ପାଦ ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଥିଲା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଆଉ କେତେକ ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ପାଦଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବାଲି ଜମି ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଏକା ବେଳେକେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଅନୁସନ୍ଧାନରୁ ଯାଦବବାବୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ପାଦଚିହ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲେ ନାହିଁ । ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସନାତନର ନିଶ୍ଚୟ ।

ଅସ୍ପଷ୍ଟ ପାଦଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କେତେକ ସମୟ ପରୀକ୍ଷା ଚଳାଇବା ପରେ ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ମନ ଭିତରେ ଆଶାର ଉଦୟ ହେଲା । ଅସ୍ପଷ୍ଟସ୍ୱରରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରି ଆସିଲା 'ଏ ଠିକ୍ ସେଇ ପାଦଚିହ୍ନ ହେବ । ଦୁଇଟିର ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ପ୍ରାୟ ସମାନ ଗୋଲକାର ଚିହ୍ନଟା ମଧ୍ୟ ଏଥି ସହିତ ବିଦ୍ୟମାନ ।' ସେ ପାଦ ଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ

ନଦୀର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କିଛି ଦୂର ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଏକାବେଳକେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଯେଉଁଠାରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ସେଠାରେ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ବାଲିକୁଦ ଓ ତା ଉପରେ କେତୋଟି ଝଣ୍ଟୀ ଗଛ ।

ପରୀକ୍ଷା ଶେଷକରି ଯାଦବବାବୁ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ । ସୀତାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କୁ ଗ୍ରାମର ବାହାରକୁ ଡାକି ନେଇ ଯାଦବବାବୁ କହିଲେ, "ଦେଖନ୍ତୁ ମୁକୁନ୍ଦର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ଏହା ନିଶ୍ଚିତ କଥା, କାରଣ ପ୍ରାକୃତିକ ବା ଅପ୍ରାକୃତିକ ହେଉ । ମୁକୁନ୍ଦର, ମୃତ୍ୟୁର ପଛରେ ଅଛି ଏକ ବିରାଟ ରହସ୍ୟ । ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଜଣାନାହିଁ । ସେହି ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ହେବ । ସେଥି ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ।"

ନମ୍ର କଣ୍ଠରେ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ, "ମୋ ପରି ଜଣେ ଦରିଦ୍ର, ଆପଣଙ୍କୁ କଅଣ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରେ ? ମୋତେ କିଛି ଦିନ ସମୟ ଦେଲେ ଭଲ ହେବ ।"

ସୀତାକାନ୍ତବାବୁଙ୍କର ଉତ୍ତର ଶୁଣି ଯାଦବବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ, "ଆପଣ ଭୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ମାଗୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବି ଆପଣ ତାର ନିର୍ଭୁଲ ଉତ୍ତର ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।"

ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ, "ତାହା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।"

କିଛି କ୍ଷଣ ଚିନ୍ତାକରି ଯାଦବବାବୁ ପଚାରିଲେ, "ପିଲାଦିନୁ ଭୂତ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର ଗଭୀର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଆପଣ କେବେହେଁ ଭୂତ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ।"

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ"—ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ।"

ଯାଦବବାବୁ—ଯେଉଁ ଲୋମଶ ହାତଟି ଆପଣ ଦେଖିଲେ ତାର-ସଠିକ୍ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତୁ ।

ସୀତାକାନ୍ତ ବାବୁ—ହାତଟି ଜଣେ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ମନୁଷ୍ୟର ହାତଠାରୁ ଟିକିଏ ଲମ୍ବା ଓ ମୋଟା । ହାତରେ ଥିବା ଲୋମଗୁଡିକ ଖୁବ ବଡ଼ । ପ୍ରାୟ ଏକ ଇଞ୍ଚ କରି ଲମ୍ବ ହେବ । ନଖ ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୁପ ।

ଯାଦବ ବାବୁ—ହାତଟି ଦେଖି ଆପଣ ଖୁବ୍ ଭୟ କରିଥିବେ ନିଶ୍ଚୟ ।

ସୀତାକାନ୍ତ ବାବୁ—ସେପରି ଲୋମଶ ମୁହଁ ମୁଁ ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ଆସିନାହିଁ । ସେଠାରେ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ମୋର ରକ୍ତ ପାଣି ହୋଇ ଯାଇ ଥାଆନ୍ତା । କି ଭୟଙ୍କର !

ଯାଦବବାବୁ—ଆପଣ କେବେ ପେଚା ରାବବାର ଶୁଣିଛନ୍ତି ?

ସୀତାକାନ୍ତବାବୁ—ବହୁବାର ଶୁଣିଛି ।

ଯାଦବବାବୁ—ବରଗଛ ତଳେ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ ତାହା ପେଚାର ଶବ୍ଦ ପରି ନୁହେଁ କି ?

ସୀତାକାନ୍ତ ବାବୁ—ନାଁ, ତାହା ପେଚାର ଶବ୍ଦଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଓ ଭିନ୍ନ ।

ଯାଦବ ବାବୁ—ସେବେ ଦୁଇ ଗୃହଠା ପେଗ୍ନ୍ ଏକାବେଳକେ ଯାବନ୍ତି ...... ?

ସୀତାକାନ୍ତ ବାବୁ—ମୁଁ ତ କେବେ ଦୁଇ ଗୃହଠା ପେଗ୍ନ୍ ସବବାର ଦେଖିନାହିଁ । ତଥାପି ସେହି ଶବ୍ଦର କେତେକ ଅଂଶ ପେଗ୍ନ୍ ଶବ୍ଦପରି ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ମରୁଭୂମିର ଭୂତ । କିମ୍ଭୂତ କିମାକାର । ଲୋମଶ ହାତଟି ସୂଚନା ଦିଏ ମର୍କଟର ପ୍ରତିରୂପ । ଶବ୍ଦରୁ ମନେ ହୁଏ ପେଗ୍ନ୍-ପରି ହେବ । ପାଦ ଚିହ୍ନରୁ ମନୁଷ୍ୟର ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ ହୁଏ । ତାହା ହେଲେ କଅଣ ପୃଥିବୀର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଆକୃତି ଓ ପ୍ରକୃତିର ସମଷ୍ଟିରେ ଏହି ଭୂତର ସୃଷ୍ଟି ? ଆହୁରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସେ ଭୂତର ହୁଏତ ତିନୋଟି ପାଦ ନ ହେଲେ ଗୋଟିଏ ପାଦ ଓ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପରି ପାଦ । ସେ ମନୁଷ୍ୟ ରକ୍ତ ପିଏ; କିନ୍ତୁ ମାଂସ ଖାଏନା । ଏହିପରି ନାନା ବିଚିତ୍ର କଳ୍ପନା ବିଭିନ୍ନ ଲୋକଙ୍କର ମନ ଭିତରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲା । କ୍ରମେ ସେହି କଳ୍ପନା ଭୁଣ୍ଡ ବାଇଦ ରୂପେ ଦୂରରୁ ଦୂରକୁ ବ୍ୟାପି ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି କଳ୍ପନା ପରିପୁଷ୍ଟ କାହାଣୀ ଶୁଣି କେହି କେହି କହିଲେ —କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମରୁଭୂମିରୁ ଭୁଲକ୍ରମେ ଭୂତଟି ବାହାରି ଆସିଛି । ସାଧାରଣ ଭୂତ ହେଲେ କେହି ଗୁଣିଆ ତାକୁ ବାହାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତା ; କିନ୍ତୁ ଏପରି ଏକ ଜବରଦସ୍ତ ଭୂତ ନିକଟକୁ କେହି ଗୁଣିଆ ଯିବା ନିମନ୍ତେ ସାହସ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହିପରି ନାନା ବିଚିତ୍ର କଥା ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ ଆତ୍ମ ପ୍ରକାଶ କଲା ।

ଯାଦବବାବୁ ଦେଖିଲେ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଆତଙ୍କ ବଢ଼ି-ଯାଉଛି । କେହି ଭୂତକୁ ଦେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମନରେ

ଭୂତର କଳ୍ପିତ ରୂପ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି ଓ ସେହି ରୂପପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଉଛି । ଏହାର ପ୍ରତିରୋଧ ନ କଲେ ଏହା ଏକ ବିସୂଚିକା ରୋଗ ପରି ଗ୍ରାମରୁ ଗ୍ରାମକୁ ବ୍ୟାପିଯିବ । ଯାଦବବାବୁ ନିଜର କୋଠରୀ ଭିତରେ ବସି କେତେକ କାଗଜ ପତ୍ର ଦେଖୁଥିଲେ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମର ଦୁଇ ଚାରିଜଣ ଲୋକ କୋଠରୀ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରାମର ମୁଖପାତ୍ର ବୃଦ୍ଧ କଲ୍ୟାଣବାବୁ ଥିଲେ । କଲ୍ୟାଣବାବୁ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରି କମ୍ପିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏହି ଗ୍ରାମ ତ୍ୟାଗ କରି ଯିବାକୁ ହେବ । ଏଇ କେତେଦିନ ତଳେ ଭୂତ ହାତରେ ମୁକୁନ୍ଦର ପ୍ରାଣ ଗଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗତକାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏ ଦୁଇଜଣ 'ସେଇ ଭୂତ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଭାଗ୍ୟ ଭଲ, ବଞ୍ଚିଗଲେ ।" କଲ୍ୟାଣ ବାବୁ ନିକଟରେ ବସିଥିବା ମଧୁସୂଦନ ଓ ଗୋପାଳଙ୍କ ଦିଗକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଯାଦବ ବାବୁ ପଚାରିଲେ "ଆପଣ ତା'ହେଲେ ଗତକାଲି ସେହି ଭୂତ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଥିଲେ ?"

ମୁହଁରେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଆତଙ୍କର ଭାବ ଫୁଟାଇ ମଧୁସୂଦନ କହିଲେ, "ଅଳ୍ପକେ ବଞ୍ଚିଗଲୁ । ନ ହେଲେ କଞ୍ଚା ଗିଳିଦେଇ ଥାଆନ୍ତା ।"

ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମଧୁସୂଦନଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଯାଦବ ବାବୁ ପଚାରିଲେ, "ଆପଣ ସେହି ଭୂତକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି ?"

ଇତଃସ୍ତତଃ ହୋଇ ମଧୁସୂଦନ କହିଲେ, "ହଁ, ନାଁ, ନ ଦେଖିଲେ କଅଣ ହେଲା ? ଆମେ ଯେମିତି ବରଗଛ ମୂଳରେ

ପହଞ୍ଚନ୍ତୁ, ବିକଟ ଚିତ୍କାରରେ ସାରା ଗଣ୍ଡୀ ବଣଟା ଥରି ଉଠିଲା । ଉପରକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲି ସାରା ବରଗଛଟା ଥରୁଛି । ଗୋପାଳ ମୁଁ ଏକ ନିଶ୍ୱାସରେ ଛୁଟିଲୁ । ଏକାଥରକେ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦମ୍ ମାରିଲୁ ।”

ଯାଦବ ବାବୁ ହସି ଉଠିଲେ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କଲ୍ୟାଣ ବାବୁ ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ ହସୁଛନ୍ତି ?”

ନିମ୍ନ କଣ୍ଠରେ ଯାଦବବାବୁ କହିଲେ, “ଏପରି କୌତୁକ ପ୍ରଦ କାହାଣୀ ଶୁଣି ଯେ କେହି ହସିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଗତକାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମଧୁସୂଦନ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ ତାହା ପେଚାର ଶବ୍ଦ । ସେଇ ବରଗଛରେ ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ ପେଚା ରହୁଛନ୍ତି । ଉତ୍ତର ପବନରେ ଗଛର ପତ୍ରଗୁଡିକ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ହଲିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ପେଚାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଓ ପତ୍ର ହଲିବା ଦେଖି ଯେବେ ଆପଣମାନେ ଭୂତ ରାଜ୍ୟର କଳ୍ପନା କରିବେ ତା ହେଲେ ବାଳକ- ମାନେ କଅଣ ନ କରିବେ ? ଏପରି କଳ୍ପନା ଦ୍ୱାରା ଆପଣ ମାନଙ୍କ ମାଜର ଅକଲ୍ୟାଣ କରୁଛନ୍ତି ।”

ଦିନ ପରେ ଦିନ କଟିଗଲା । ଭୂତର କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଦିନ ଯେତିକି ଯେତିକି ବିତିଲା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପୋଲିସ ଉପରେ ସେତିକି ଅବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭୂତକୁ ସମ୍ମାନ ଓ ଭୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେହି ମନେ ମନେ ...ନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ଭୂତ ବିଷୟରେ ନୂଆ ନୂଆ ...ୀ ଶୁଣାଗଲା । କେହି କହିଲା, ଭୂତକୁ ପୂଜା କଲେ ସେ ...ହୋଇ ବର ଦେଉଛି, ରାଗିଗଲେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଗ୍ରାମ

ନିପାତ କରି ଦେଉଛି । ପ୍ରତିଦିନ ଏପରି ବିଚିତ୍ର କାହାଣୀରେ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଲା । କ୍ରମେ ତଣ୍ଡୀବଣ ଭିତରେ ଯାଇଥିବା ରାସ୍ତାଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଲୋକେ ଭୟରେ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାବାସ ମରୁଭୂମିର ଭୂତ !

ଶେଷ ଆଷାଢ଼ର ସକାଳ । ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣ ତଳେ ଗଛଲତା ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱସ୍ତିର ନିଶ୍ୱାସ ମାରୁଥିଲେ । ଗୋଟାଏ ଭାରି ବୋଝ ଧରି ଜଣେ ଲୋକ ନଦୀ ପାର ହେଲା । ବୋଝ ବହନକାରୀକୁ ଲୋକ ବୋଲି କହିଲେ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ହେବ । କାରଣ ତାର ବୟସ ଷୋଳ କିମ୍ବା ସତର ହେବ । ବାଳକଟିର ଅସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ଭାବ ଦେଖି ନାଉରୀ ପଚାରିଲା, "କେଉଁଠାକୁ ଯିବ ?

ବାଳକଟି ଡର ଡର କଣ୍ଠରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା, "ଗୋପୀନାଥପୁର, ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ । ତାଙ୍କର ଝିଅର ଜନ୍ମ ଦିନ ତେଣୁ ମିଠାଇ ଓ ଫଳ ପ୍ରଭୃତି ଧରି ଯାଉଛି ।"

ଭ୍ରୂ କୁଞ୍ଚିତ କରି ନାଉରୀ କହିଲା, "ସାବଧାନ; ସେଇ ବରଗଛ ବାଟେ ଯିବନାହିଁ ।

କିଛି ବୁଝି ନ ପାରି ବାଳକଟି କହିଲା, "ମୁଁ ତ ସେଇବାଟେ କେତେଥର ଯାଇଛି । ଏଥର ନ ଯିବି କାହିଁକି ? ସେବାଟେ ନଯାଇ ଦୁଇକୋଶ ବୁଲିବି କାହିଁକି ?"

ନାଉରୀ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଭୂତ ବିଷୟରେ ନିତି ଶୁଣା ଯାଉଥିବା କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା । ବାଳକଟି ଦୁର୍ବଳମନା ନ ଥିଲା । ସେ ନାଉରୀର କଥାରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନଦେଇ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । ବାଳକଟିର ନାମ ଅନାମ । ଅନାମ ବରଗଛର ଯେତିକି ନିକଟକୁ ଗଲେ ମନରେ ଆଗ୍ରହ ସେତିକି ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଏକ

ବରଗଛଟିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଅନାମର ମନେହେଲା ଗଛର ଡାଳ ଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ରୂପେ ଥରୁଛି । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅନାମ ମନରୁ ଆଗ୍ରହ କମି ଆସିଲା ଓ ଆତଙ୍କ ଜମି ଆସିଲା । ସେ ମନେ ମନେ କହି ଉଠିଲା, "ନାଉରୀ ନିଶ୍ଚୟ ଠିକ୍ କଥା କହୁଥିଲା ।" ମନର ଦୁଇଟି ଭାବନା ଭିତରେ ସଂଘର୍ଷ ଜାତ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ସବଳ ଅନ୍ୟଟି ଦୁର୍ବଳ । ସେହି ସଂଘର୍ଷ ଭିତରେ ଅନାମ ନିଜର ଗତି ବଢ଼ାଇ ଦେଲା—କିପରି ବରଗଛଟିକୁ ଚଞ୍ଚଳ ପାର ହୋଇ ଯିବ । ଡାହାଣ ପାଖରେ ଥିବା ଝିଣ୍ଡୀ ବୁଦା ଥରି ଉଠିଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପରେ ଖସ ଖସ ଶବ୍ଦ । ଅନାମର ମନେ ହେଲା, କେହି ଚଲକ ଝିଣ୍ଡୀ ବୁଦା ଭିତରୁ ବାହାରି ଗଲା । ସେ ତାକ୍ଷଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୃର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ? ସୁଦୂର ଘାଟରେ ନାଉରୀର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଦୋଳାୟମାନ ଶରୀର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଛାୟା ମଧ୍ୟ ଦେଖା ଯାଉ ନ ଥିଲା । ଅନାମର ମନେ ହେଲା ତାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥିବା ବୋଝର ରୂପ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ରୂପେ ବଢ଼ି ଉଠୁଛି । ପାଦ ଦୁଇଟି କ୍ରମେ ମାଟି ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଛି । ସେ ପୁଣି ଥରେ ବରଗଛକୁ ଚାହିଁଲା । ଆଉ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଯାଇଥିଲେ ସେ ବରଗଛଟି ପାର ହୋଇ ଯାଇ ଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେଇ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଅନାମକୁ କୋଡ଼ିଏ କ୍ରୋଶ ପରି ମନେ ହେଲା । ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ବରଗଛଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏ କଅଣ ? ଅନାମର ମନେ ହେଲା ବରଗଛ ଡାଳରେ ଯେପରି କିଏ ଡେଉଁଛି । ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାର ସାହସ ତା ମନରେ ନ ଥିଲା । ନାଉରୀର କଥା ପରୀରାଜ୍ୟର କାହାଣୀ ପରି ବିରାଟ କାୟା ବିସ୍ତାର କରି ଅନାମ ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ସେ ନିଜକୁ ଅସହାୟ ମନେ କଲା । ମୃତ୍ୟୁର ଧୂସର ଛାୟା ଯେପରି ତାର ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିକୁ ଅବରୋଧ କରି

ବସିଲା । ଶେଷରେ ଅନାମ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାର ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ବୋଝ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଅନୁଭବ କଲା ଯେପରି ବୋଝଟାକୁ କେହି ତଳକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲା । ଆତଙ୍କରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଅନାମ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ଚାରି ଖୋଜ ନ ଯାଉଣୁ ତାର ଦୁଇ ପାଦ ରଜ୍ଜୁ ପରି କୌଣସି ପଦାର୍ଥରେ ଛନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲା । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭୂତଳଶାୟୀ ହେଲା । ସେତିକରେ ତାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଶେଷ ହେଲା ନାହିଁ । ପଡ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ମସ୍ତକରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଘାତ ଅନୁଭବ କଲା । ଯେପରି ହାତୁଡ଼ିରେ ତାର କପାଳକୁ କେହି ଆଘାତ କଲା । କେତେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଅନାମର ସଂଜ୍ଞା ଲୋପ ହେଲା ।

ଘାଟରେ ଥିବା ନାଉରୀ ଅନାମର ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟକରୁଥିଲା । ଘଟିଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାୟାପରି ତାର ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିବାକୁ ଲାଗିଲା । ନାଉରୀର ଦୃଢ଼ ମନ ବଳ ଥିଲା । ଅପର ପାର୍ଶ୍ବରୁ ଚାରିଜଣ ଲୋକ ଘାଟ ପାରି ହେବା ନିମନ୍ତେ ଆସୁଥିଲେ ।”

କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ଅରୁଣବାବୁ ପଚାରିଲେ “ସେହି ଭୂତଟା ସେଠାରେ କାହିଁକି ବାସ କରୁଥିଲା ?”

କଣ୍ଠରେ ଅସୀମ ଗମ୍ଭୀରତା ଫୁଟାଇ ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ, “ଭବିଷ୍ୟତରେ ତୁମେ ଯେ କେବେ ଭୂତ ପାଲଟି ଯିବ ମୁଁ ସେଇ କଥା ଭାବୁଛି । ଥରେ କହିଲି ନା କଥାଟା ଶେଷ ହେଲେ ଯାହା ପଚାରିବ ।”

ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଅରୁଣବାବୁ ନୀରବ ହେଲେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବରେ କଟିଗଲା । ଗମ୍ଭୀର କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, "ନାଉଗାଁ ଆଗନ୍ତୁକ ଗୃହଜଣ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲି । ବହୁ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ପରେ ସେମାନେ ଭୂତ ବାସ କରୁଥିବା ଅଦ୍ଭୁତ ବରଗଛ ନିକଟକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।

ଅନାମ ସଂଜ୍ଞାହୀନ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ପରେ ତାର ସଂଜ୍ଞା ଫେରି ଆସିଲା । ତାର ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ଝରି ଝରି ରକ୍ତ ବହୁଥିଲା । ନାଉଗାଁ ଲୋକ ଗୃହଜଣଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନାମକୁ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଗ୍ରାମରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ।

"ଭୟଙ୍କର, ଅଦ୍ଭୁତ, । ମୋ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଘଟଣା । ଭୂତର ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ମୋର ମୋଟେ ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା, ଯମ୍ଭା କେହି ସେପରି କାହାଣୀ କହୁଥିଲେ ମୁଁ ଶୁଣିବାକୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ଯାହା ଦେଖିଲି ସେଥିରେ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା, ପୃଥିବୀରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ପରି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଭୂତ ସମାଜ ଅଛି । ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ।"

ଅନାମ ନିଜର ଅନୁଭୂତିକୁ ଗୋଟିଏ ରୋମାଞ୍ଚକର କାହାଣୀର ରୂପ ଦେଉଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ଭିଡ଼ ଜମି ଆସିଲା । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଯେତିକି ବଢ଼ିଲା, ଅନାମ ମନରେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ତାର ଦୁଇଗୁଣ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ନାଟକୀୟ ଛଟାରେ ଅଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗୀ କରି ସେ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା, "ମୁଁ ବାଲି ବଞ୍ଚି ଆସିଲି । ନ ହେଲେ ସେ ଭୂତ ମୁହଁରୁ ବଞ୍ଚି ଆସିବା ପରି ପୁଅ ଜନ୍ମ ହୋଇ ନାହିଁ ।" ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ମହଁର ଅପଷ୍ଟ

ଗୁଞ୍ଜନ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ବିଭିନ୍ନ ମତାମତରେ ସ୍ଥାନଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । କିନ୍ତୁ କେହି ଅନାମ କଥାର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ନାହିଁ, ବରଂ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲେ । ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

କପାଳରୁ ଝାଳ ପୋଛି ଅନାମ ଗମ୍ଭୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲା, "ସେ ବାଟେ ଆସିବା ନିମନ୍ତେ ମୋତେ ନାଉସୀ ମନା କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାର ମନା ନମାନି ଆଗେଇ ଗଲି । ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ସାରା ବରଗଛଟା ନାଚିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଖାଲି ବରଗଛ ନୁହେଁ, ଭୂତଟା ମଧ୍ୟ ତା ଉପରେ ନାଚିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ସେ କି ନାଚ, ମହାଦେବଙ୍କର ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟଠାରୁ ଆହୁରି ଭୟଙ୍କର । ତୁମେ କହୁଥିଲ ଗୋଟାଏ । ଭୁଲ, ଭୁଲ, ମୁଁ ଦେଖିଛି ଏକା-ବେଳକେ ଦୁଇଟା ଭୂତ । ମୋର ବାଁ କଡ଼ରେ ଥିବା ତଣ୍ଡୀବଣ ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଭୂତ ପଳାଇଗଲା । ସେଟା ନିଶ୍ଚୟ ନାଁ ବାଳକ । ନ ହେଲେ ଡରି ପଳାଇ ଆଆନ୍ତା କାହିଁକି ? ତା ପରେ ଭୂତଟା ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ବୋଝଟାକୁ ଟାଣି ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ସେତେବେଳେ ଯାଇଁ ମୋ ମନରେ ଟିକିଏ ଭୟ ଆସିଲା । ମୁଁ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । କିନ୍ତୁ ସେ କଣ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବା ଜିନ୍ତୁ । ପଛରୁ ଗୋଟାଏ ଫାଶ ଫିଙ୍ଗି ମୋର ଦୁଇ ଗୋଡ଼କୁ ବାନ୍ଧି ଦେଲା । ମୋର ଯିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ସେହିଠାରେ ପଡ଼ିଗଲି । ପଡ଼ିଯିବା ମାତ୍ରେ ସେ ମୋର ତାଳୁକୁ ଦେଖି ବଜେଇଲା ପାହାରେ ।"

ଯାଦବ ବାବୁ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଏପରି ଏକ ଅତିରଞ୍ଜିତ କାହାଣୀ ତାଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟବୋଧ ହେଲା । ଅନାମକୁ ନିକଟକୁ ଡାକି ସେ ପଚାରିଲେ, "ଅନାମ; ତୁମେ ମୋତେ ସେହି ସ୍ଥାନଟି ଦେଖାଇ ଦେଇ ପାରିବ ?

ଇତଃସ୍ତତଃ ହୋଇ ଅନାମ କହିଲା, "ନିଶ୍ଚୟ: ଏବେ ଚାଲନ୍ତୁ ।"

ଅନାମକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଯାଦବବାବୁ ତଣ୍ଡୀବଣ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସାବଧାନତା ସହିତ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଞ୍ଚ ଭୂମି ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରୀକ୍ଷା କଲା ପରେ ଯାଦବ ବାବୁ ହସି ଉଠିଲେ । ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ଅନାମ ପଚାରିଲା, "ହସିଲେ କାହିଁକି ?"

ନିମ୍ନ କଣ୍ଠରେ ଯାଦବବାବୁ କହିଲେ, "ହସିବା ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ୱଭାବର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ । ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ନିଜକୁ ଅପ୍ରତିଭ ମନେ କରୁଛ ; କିନ୍ତୁ ସେପରି ମନେ କରିବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମକୁ ବୁଝାଇ ଦେଉଛି । ଭୂତ କିମ୍ବା ପ୍ରେତ ଉପରେ ତୁମର ପିଲାଦିନୁ ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲା । ଏହା ନିଘାଟ ସତ୍ୟ । ଘାଟରେ ଥିବା ନାଉରୀ ତୁମକୁ ବହୁ ଆକାର ବିଶିଷ୍ଟ ଭୂତଟି କଥା ନ କହିଥିଲେ ତୁମେ ନିରାପଦରେ ଏହି ମରୁଭୂମି ପାରହୋଇ ଯାଇ ଥାଆନ୍ତ । ନାଉରୀ କହିବା ପରେ ତୁମ ମନ ଭିତରେ ସନ୍ଦେହ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ତାପରେ ବରଗଛଟି ଅସମ୍ଭବ ବେଗରେ ଥରୁଥିବାର ତୁମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲ । ଉତ୍ତରୀ ପବନରେ ବରଗଛର ଲମ୍ବା ଶାଖା-ଗୁଡିକ ଅଧିକ ବେଗରେ ଦୋହଲିବାର କଥା । ତେଣୁ ସେଥିରେ କିଛି ଅସ୍ୱାଭାବିକତା ନ ଥିଲା । ତା ପର ତୁମ ମନ ଭିତରେ ସନ୍ଦେହ ଭୟ ରୂପେ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ବରଗଛରେ ଭୂତଟା ଓଳଁ ଥିବାର ତୁମେ ଦେଖିଲ । ତୁମକୁ ଭୂତର ଆକାର ବିଷୟରେ ପଚାରିଲେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ ତାହା ମାଙ୍କଡ଼ ପରି । ନିକଟରେ ଘାଟ ଅଛି । ନଦୀର ଦୁଇ ପାଖରେ ଥିବା ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ

ସେଠାରେ ବହୁ ପ୍ରକାର ପନିପରିବା କରନ୍ତି । ପନିପରିବା ଚୋରି-କରି ଖାଇବା ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏହି ବରଗଛଟିରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । ଗଛର ଡାଳ ଗୁଡ଼ିକ ହଲିବାରୁ ସେମାନେ ଡେଇଁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ତୁମେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲ । ତେଣୁ ତୁମର ମନର ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱାଭାବିକ ନ ଥିଲା । ଭୂତର କାଳ୍ପନିକ ରୂପ ତୁମ ମନର ବହୁଅଂଶ ଆବୋରି ବସି ଥିଲା । ତୁମର ମନେହେଲା ଗଛଠାରେ ନିଶ୍ଚୟ ଭୂତ ଡେଉଁଛି । ତାପରେ ତୁମେ ଗୋଟାଏ ବିକଟ ଚିତ୍କାର ଶୁଣିଲ । ସାଧାରଣତଃ ଅନେକଙ୍କର ଧାରଣା ପେଚା ଦିନରେ ରବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଧାରଣା ଭୁଲ୍ । କୌଣସି ଆତଙ୍କଜନକ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ ପେଚା ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ରାବିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏଇ ବରଗଛଟିରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ନୁହଁ, ଦଶ ବାରଟି ପେଚା ବସାବାନ୍ଧି ରହିଛନ୍ତି । ଉତ୍ତର ପବନରେ ଯେତେବେଳେ ଡାଳ ଗୁଡ଼ିକ ଦୋହଲିଲା, ଆଉ ମାଙ୍କଡ଼ ଗୁଡ଼ିକ ଡେଇଁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲେ, ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ଆତଙ୍କ ଜନକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ତେଣୁ ଦୁଇ ଚାରିଟି ପେଚା ଏକାବେଳେକେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ । ଏହିପରି ତିନିଗୋଟି ଘଟଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାପରେ ତୁମ ମନ ଭିତରେ ଜଡ଼ତା ଜମି ଆସି ଥିବ । ତେଣୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଅବଚେତନ ଅବସ୍ଥା । ସେହି ଅବସ୍ଥା ଭିତରେ ଲୋକର ଭାବନା ଶକ୍ତି ଏକମୁଖୀ ହୋଇ ଥାଏ । ତୁମକୁ ଜଗତ ଭୂତମୟ ଦେଖାଗଲା ।”

ଯାଦବବାବୁଙ୍କ କଥାରେ ବାଧାଦେଇ ଅନାମ କହିଲା, “ତାହା ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ।” କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହିବା ପରେ ଯାଦବ ବାବୁ ସହଜ କଣ୍ଠରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ, “ତାପରେ ତୁମେ କହୁଛ

ଭୂତ ତୁମକୁ ଗୋଟାଏ ଫାନ୍ଦରେ ଛନ୍ଦିଦେଲା । ଆସ ସେ ଫାଶଟି ତୁମକୁ ଦେଖାଇ ଦେବ ।”

ଯାଦବବାବୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପୁରୁଣା ବେଣାଚେର ଅନାମକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ଏ ବେଣାଚେରଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ଶକ୍ତ ଆଉ ଲମ୍ବା ମଧ୍ୟ । ତୁମେ ଯେତେବେଳେ କିଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିମୂଢ଼ ହୋଇ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛ ସେତେବେଳେ ବେଣାଚେରଗୁଡ଼ିକ ତୁମ ଗୋଡ଼ରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ତୁମର ପାଦଚିହ୍ନ ବେଣାଚେରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ଅଛି । ଏଇ ହେଲା ଭୂତର ଫାଶ । ଯେଉଁ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଭୂତ ତୁମକୁ ପ୍ରହାର କରିଥିଲା ସେ ଅସ୍ତ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦେବ ।

ନିକଟରେ ପଡ଼ିଥିବା କେତେ ଖଣ୍ଡ ପଥର ମଧ୍ୟରୁ ଖଣ୍ଡିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ ଯାଦବ ବାବୁ କହିଲେ, “ହାଟ ଫେରନ୍ତା ଲୋକ ବାଟ ନ ପାଇ ରହିଗଲେ, ଏହିଠାରେ ରନ୍ଧାବଢ଼ା କରି ଖାଆନ୍ତି । ଏହି ପଥର ଗୁଡ଼ିକର ଉପସ୍ଥିତି ତାର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ପ୍ରମାଣ । ସେ ପଥର ଖଣ୍ଡିକୁ ଦେଖ । ତା ଉପରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ତ ଲାଗି ରହିଛି । ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ପଡ଼ିଯାଇଛ ସେତେବେଳେ ତୁମ କପାଳ ଏହି ପଥରରେ ଲାଗି ଫାଟି ଯାଇଛି ଓ ରକ୍ତସ୍ରାବ ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ଏଇ ହେଲା ତୁମ କଳ୍ପିତ ଭୂତର ଅଦ୍ଭୁତ କାର୍ଯ୍ୟ କଳାପ ।”

ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଅନାମ କହିଲା, “ମୋର କେଡ଼େ ଭୁଲ ହୋଇଗଲା ।”

ହସି ଉଠି ଯାଦବବାବୁ କହିଲେ, “ଏପରି ଭୁଲ ସାଧାରଣଙ୍କର ହୋଇଥାଏ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଭୟର ସମ୍ମୁଖିନ

ଜାତ ହୁଏ କୁସଂସ୍କାର । ଏହି କୁସଂସ୍କାର ସମାଜ ଉପରେ ବ୍ୟାପକ
ଅଭିଯାନ ଚଳାଇଥାଏ । ତାର କୁପ୍ରଭାବ ପଙ୍ଗପାଳ ଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ
କଲା ପରି କୋମଳମତି ଶିଶୁର ଭାବନାକୁ ବିକୃତ କରି ପକାଏ ।
ଏହା ଦ୍ୱାରା ସମାଜର ହୁଏ ଘୋର କ୍ଷତି । ଯାହା ହେଉ ମୋର
ଆଶା ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଏହି ମରୁଭୂମିର ଭୂତକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି
ପାରିବି ।”

କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିନ୍ତା ଯାଦବବାବୁଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ
କରି ପକାଇଲା । ପ୍ରଥମ ଚିନ୍ତା ମୁକୁନ୍ଦର ହତ୍ୟା । ମୁକୁନ୍ଦ ପରି
ଜଣେ ନିରୀହ ବାଳକକୁ କାହିଁକି କିଏ ହତ୍ୟା କଲା ? ଏ ହତ୍ୟା
ନିଶ୍ଚୟ ଧନଲାଭ ନିମନ୍ତେ ନୁହେଁ । ତାହାହେଲେ କଅଣ ପ୍ରତିଶୋଧ
ପାଇଁ ? ଏପରି ନାଟକୀୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ହତ୍ୟା କରିବାର କାରଣ
କଅଣ ହୋଇ ପାରେ ? ହତ୍ୟାକାରୀ ଶବଟିକୁ ଗୋପନରେ ରଖିବା
ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଣ ପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ନିଶ୍ଚୟ ଏ ହତ୍ୟା ପଛରେ
କୌଣସି ଗୁଢ଼ ରହସ୍ୟ ଅଛି । ମରୁଭୂମିର ଭୂତଟି କିଏ ? ସେ
ମନୁଷ୍ୟ ହେଉ ବା ଦେବତା ହେଉ ତାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆବିଷ୍କାର
କରିବାକୁ ହେବ । ନ ହେଲେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ପୋଲିସ
ପ୍ରତି ଘୋର ବିତୃଷ୍ଣା ବଢ଼ିବ ।

ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହେଲା—ଏ ଅଦ୍ଭୁତ
ହତ୍ୟାକାରୀ ନିଶ୍ଚୟ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ତାର ବାମ ପାଦଟି ନାହିଁ
ସେଥି ନିମନ୍ତେ ଚଲବୁଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତାକୁ ବଂଶ ଦା
କିମ୍ବା କାଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡୁଛି । ସେ ନିଶ୍ଚ
ଅସୀମ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ମୁକୁନ୍ଦ ପରି ସୁସ୍ଥ ସବଳ ବାଳକକୁ ତା
ବଣଠାରୁ ନଦୀର ଧାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେବା ସହଜ ନୁହେଁ । ସୁ

ହତ୍ୟାକାରୀ ତାଙ୍କୁ ତଣ୍ଡୀ ବଣରେ ହତ୍ୟା କରିନାହିଁ । ତିନୋଟି ପାଦ ଚିହ୍ନରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମିତ ହୁଏ ସେ ମୁକୁନ୍ଦକୁ ସହଜ ଗତିରେ ଚଲାଇ ଚଲାଇ ନଦୀର ଧାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘେନି ଆସିଛି ଓ ନଦୀ ଧାର ନିକଟରେ ମୁକୁନ୍ଦର ଗଳାରେ ଗୃପ ଦେଇ ହତ୍ୟା କରିଛି । ମୁକୁନ୍ଦର ବେକରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ବଡ଼ । ଜଣେ ଲୋକ ସେପରି ଖଣ୍ଡେ ପଥର ବହନ କରି ନେବା ଆୟାସ ସାଧ୍ୟ । ନଦୀର ଧାର ନିକଟରେ ପଥର ନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ହତ୍ୟାକାରୀ ପଥର ଖଣ୍ଡକ ପାଇଲା କେଉଁଠୁ ? ଏହିପରି କେତେକ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିନ୍ତାରେ ଯାଦବବାବୁ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

"କହି ପାରିବ, ଏଇ କେତେ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରାମ ଭିତରେ ଛୋଟା କିଏ ଅଛି, ଯାହାର କି ଗୋଟିଏ ପାଦ ଏକାବେଳକେ ତଳେ ଲାଗେ ନାହିଁ ? ସେ ହୁଏତ ଜନ୍ମରୁ କୌଣସି ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ କିମ୍ବା ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଛୋଟା ହୋଇ ଥାଇ ପାରେ ।" ପ୍ରଶ୍ନ ପରେ ଯାଦବବାବୁ ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବୃଦ୍ଧ ହରମୋହନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ଚିନ୍ତା କରି ହରମୋହନ କହିଲେ, "ସେପରି କେହି ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ତେବେ ଦୁଇମାସ ଚାରିମାସ ଅନ୍ତରରେ ଜଣେ ସାଧୁ ଆସନ୍ତି । ସେ ଭଗବାନଙ୍କର ପରମ ଭକ୍ତ । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଉପବାସରେ କଟାଇବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅଟୁଟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅଧିକାରୀ । ସବୁବେଳେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ । ଯେପରି ଅନ୍ୟ କଥା କିଛି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ସେ କେତେକ ଅବୋଧ କଥା ମଧ୍ୟ କହୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବହୁବାର ଶୁଣିଛି । ଯଥା—ଏଗାର ବର୍ଷ ତଳେ

ଏଠାର ବର୍ଷ ଲୋପ ପାଇଗଲା । ଅଭାବ ଓ ଅନାଟନ, ତା ସାଙ୍ଗରେ
ଶେଷ ହୋଇ ନାହିଁ । ସୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ଛଡ଼ା ।’
ଏହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ମୁଁ ବହୁବାର ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଛି । ସେ
ସାଧୁଙ୍କୁ ଏହାର ଅର୍ଥ ପଚାରିଲେ ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସେ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟା
କରିବେ କିମ୍ବା କ୍ରୋଧରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷାରେ ଗା
ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଆଣ୍ଠୁ
ନିକଟରୁ ନାହିଁ । ସେ ଖଣ୍ଡେ କାଠ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯିବା ଆସି
କରନ୍ତି ।”

ହରମୋହନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଏହିକଥା ଶୁଣି ଯାଦବବା
ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେ ଦୁଇଗୁଣ ଉତ୍ସାହରେ ହର
ମୋହନବାବୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, “ସେ ସାଧୁ କେଉଁଠାରେ ରହନ୍ତି ?

ହସି ଉଠି ହରମୋହନ ବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ସେ କଥ
କେହି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ ।”

ଆଷାଢ଼ର ମେଘ ଭରା ଆକାଶ । ପ୍ରକୃତି ଶାନ୍ତ । ସନ୍ଧ୍
ଛଅଟା ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶରୁ ରକ୍ତରାଗ ଲିଭିନାହିଁ । ଘଣ୍ଟା ବ
ଭିତରେ ଯାଦବବାବୁ ଦ୍ରୁତ ପଦରେ ଚାଲିଥିଲେ । କେତେ
ସମୟ ପରେ ସେ ଗୋଟିଏ କୁଟୀର ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । କୁଟୀର
ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପାଳ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କର
ଯାଉଥିଲା । ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଦବବାବୁ ଦେଖିଲେ କୁଟୀ
ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ । କେତେଥର ଡାକିବା ପରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ କୁଟୀ
ଭିତରୁ ଆସିଲେ । ସହଜ ସ୍ୱରରେ ଯାଦବବାବୁ କହୁନେ
“ବିରକ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜଣେ ବିଦେଶୀ । ଏଠାରୁ ଆ
ଚାର ମାଇଲ ଯିବାକୁ ହେବ ; କିନ୍ତୁ ଆକାଶରେ ଧୂସର ମେଘ

ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଦେଖି ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ଯିବା ନିମନ୍ତେ ସାହସ ହେଉନାହିଁ ରାତିଟି ଏଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁମତି ମିଳିଲେ କୃତଜ୍ଞ ହେବ ।"

ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ପରିଚ୍ଛଦ ଦେଖି ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣି ବୃଦ୍ଧ ସନ୍ଦେହ କଲେ ବୋଧହୁଏ ।

ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ନୀରବ ରହିବାର ଦେଖି ଯାଦବବାବୁ କହିଲେ, "ତୁମର କୌଣସି କ୍ଷତି ହେବ ନାହିଁ ।"

ହସିଉଠି ବୃଦ୍ଧ କହିଲେ, "ମୁଁ ନିଜ କ୍ଷତି କଥା ଭାବୁନାହିଁ । ତୁମର କଅଣ କ୍ଷତି ହୋଇପାରେ ତାହାହିଁ ଭାବୁଛି ।"

ସନ୍ଦେହପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ ଯାଦବବାବୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ତୁମ କଥା ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।"

ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା କେଶ କେତୋଟି ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଉ ବୁଲାଉ ବୃଦ୍ଧ କହିଲେ, "ମୋ କଥା ସେପରି ଜଟିଳ ନୁହେଁ ଆଜକୁ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଏ ପାଳ କଲିଣି । ପ୍ରାୟ ଦଶ ଏଗାର ବର୍ଷ ହେବ ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ଘଟୁଛି । ପ୍ରତିଦିନ ରାତିରେ ଜଣେ କେହି ପାଳକୁ ଆସି କଞ୍ଚା ପରିବାରୁ କିଛି ଖାଇସାରି କେଉଁ ଆଡ଼େ ଚାଲିଯାଉଛି । ପ୍ରାୟ ନଅବର୍ଷ ତଳେ ମୋ ପୁଅ ଏହି କୁଡ଼ିଆରେ ଥିଲା । ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ବାହାରକୁ ଆସିଲା । ଦେଖିଲା ଜଣେ ପାଳ ଭିତରେ ପରିବା ତୋଳୁଛି । ସେ ଲୋକଟି ନିକଟକୁ ଗଲା, କିନ୍ତୁ ଯାହା ଦେଖିଲା ସେଥିରେ ତାର ସଂଜ୍ଞା ଲୋପ ହେଲା । ସେ ଦେଖିଲା ଜଣେ ବିରାଟ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ କଞ୍ଚା ପରିବା ଗୁଡ଼ାକ ଖାଇ ଯାଉଛି । ଲୋକଟା ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ । ମୁଁ

ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କୁ କହିଲି । ସେମାନେ କହିଲେ ପାଳ ଭିତରେ ଭୂତର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଛି । ସେହି ଦିନ ଠାରୁ ରାତିରେ ଏହି କୁଡ଼ିଆରେ କେହି ସାହସକରି ରହନ୍ତି ନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳୁ ମୁଁ ଆସି ଦେଖେ ପାଳ ଭିତରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମନୁଷ୍ୟ ପାଦ ଓ ଦରଖିଆ କଖାରୁ ବାଇଗଣ ପ୍ରଭୃତିର କେତେକ ଅଂଶ । ଏହି ଘଟଣା ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଦେଖି ପାରୁଛି । ଯାହା ହେଉ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ ।"

ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ ବୃଦ୍ଧ କୁଟୀର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦକଲେ ଓ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଗ୍ରାମ ଦିଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଯାଦବବାବୁ ବୁଝି ପାରିଲେ ମରୁଭୂମିର ଭୂତ ନିକଟସ୍ଥ ଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକରେ ଗଭୀର ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ବୃଦ୍ଧଙ୍କ-ଠାରୁ କୌତୁକପ୍ରଦ କାହାଣୀ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଉତ୍ସାହ ଦୁଇଗୁଣ ବଢ଼ିଗଲା । ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ରାତିଟି ସେହି କୁଟୀର ଭିତରେ କଟାଇବେ । କୁଟୀର ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ଯାଦବ ବାବୁ କୁଟୀର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଓ ଦ୍ୱାର ଭିତରୁ ବନ୍ଦ କଲେ । ଖଣ୍ଡେ ରୁଟି ଖାଇସାରି ସେ କୁଟୀର ଦ୍ୱାରକୁ ଆଉଜା ବସି ରହିଲେ ।

ନଦୀର ଜଳଶଯ୍ୟା ସ୍ପର୍ଶକରି ବହି ଆସୁଥିଲା ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ଆକାଶ କ୍ରମେ ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଆସିଲା । ଦ୍ୱାଦଶୀ ଚନ୍ଦ୍ର ସଞ୍ଚାରିତ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତନ୍ତ୍ରୀ ବଣର କେତେକାଂଶକୁ ଆଲୋକି କରୁଥିଲା । ରାତି ଦ୍ୱି-ପ୍ରହର ପ୍ରାୟ ଅତିବାହିତ । ଯାଦବ ବା ନିଦ୍ରା ଘାରୁ ନଥିଲା । ତାଙ୍କର କାନ ଦୁଇଟି ଚାରିପାଖରୁ ହି ଆସୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ ।

ବେଳେ ମନ ଭିତରେ ବିରକ୍ତି ଜାତ ହେଉଥାଇ । ଯାଦବବାବୁ ଚମକି ଉଠିଲେ । ସେ କାନଡେରି ଅଦୂରରୁ ଆସୁଥିବା ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନିଶ୍ଚୟ ମନୁଷ୍ୟର ପାଦଶବ୍ଦ । ମନୁଷ୍ୟଟି କ୍ରମେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଦଶବ୍ଦ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । କୁଟୀରର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ଥିବା ପନିପରିବା ପାଲଭିତରୁ ଏହି ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା । ଯାଦବବାବୁ କୁଟୀରର ଉତ୍ତର ପାଖ କାନ୍ଥରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଛିଦ୍ର ଭିତରେ ଦେଇ ବାହାରକୁ ଅନାଇଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ଏକାଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇବା ପରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଛାୟା ଚାଲୁଥିବାର ଦେଖି ପାରିଲେ । ଛାୟାଟି ଘୂରି ବୁଲୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ଯାଦବବାବୁ ଏକପ୍ରକାର ଅଦ୍ଭୁତ ଶୁଣି ପାରୁଥିଲେ । ଅତ୍ୟାଧିକ ଆଗ୍ରହରେ କେହି କିଛି ଭକ୍ଷଣ କଲେ ସେହିପରି ଶବ୍ଦ ଜାତହେବା ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ । ଯାଦବବାବୁ ବୁଝି ପାରିଲେ, ଛାୟାଟି ପାଲ ଜଗୁଆଳର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭୂତ । ପନିପରିବା ଖାଇ ଉଦର ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆସିଛି ।"

କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ଅରୁଣ ବାବୁ କହିଲେ, "ନିଶ୍ଚୟ ସେହି ଭୂତ ପରମ ବୈଷ୍ଣବ । ନିରାମିଷ ଆହାର କରି ବହୁକଷ୍ଟରେ ସେ କାଳ କଟାଉଥିଲା ।"

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରଶାନ୍ତ ବାବୁ କହିଲେ, "ଠିକ୍ ତୁମର ପରି ଥରେ କହିଲି ଟିକିଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ଶୁଣ ।

ଯାଦବବାବୁ ଧୀରେ କୁଟୀରର ଦ୍ୱାର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ । ଚରମ ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନକରି ସେ କୁଟୀର ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ଏବଂ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେହି ଦୋଳାୟମାନ ଛାୟାଟିକୁ ଲକ୍ଷ କରିବାକୁ

ଲାଗିଲେ । କିଛି କ୍ଷଣ ଅତିବାହିତ ହେଲା । ଛାୟାଟି ପାଳ ଭିତରେ କେତେକ ସମୟ ବୁଲି ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଥିବା ଝଣ୍ଟିବଣ ଦିଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଯାଦବବାବୁ ଛାୟାଟିର ଅନୁଗମନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛିଦୂର ଗଲାପରେ ନଦୀର ଗୋଟିଏ ଅଣ ଓସାରିଆ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶୁଷ୍କ ଶଯ୍ୟା ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆଗରେ ଯାଉଥିବା ଛାୟାଟି ଅକ୍ଳେଶରେ ସେହି ଅର୍ଦ୍ଧ ଶୁଷ୍କ ଜଳଶଯ୍ୟା ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲା । ଯାଦବବାବୁ ବୁଝି ପାରିଲେ ସେ ନିଜେ ଜଳଶଯ୍ୟା ଅତିକ୍ରମ କଲେ ଏକପ୍ରକାର ଚବ ଚବ ଶବ୍ଦ ହେବ ଓ ଆଗରେ ଯାଉଥିବା ଛାୟାଟି ସେହି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପାରିବା ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ । କିଛି ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ମଧ୍ୟ ବିପଦ କମ ନୁହେଁ । ଆଗରେ ଚାଲିଥିବା ଛାୟାଟି ଦୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତରାଳକୁ ଚାଲିଯାଇ ପାରେ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଯାଦବବାବୁ ଜଳଶଯ୍ୟା ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଅତି ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ମଧ୍ୟ ଭୂଷାବାଲି ଭିତରେ ଗୋଡ଼ ଦବିଯାଇ ଏକ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଜାତ ହେଉଥିଲା । ଅଦୂରରେ ଯାଉଥିବା ଛାୟାମୂର୍ତ୍ତିର ଗତି ବନ୍ଦ ହେଲା । ସେ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଘନ ଘନ ଅନାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ନିଶ୍ଚଳ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିବା ପରେ ସେ ନଦୀର ଜଳଶଯ୍ୟା ଦିଗକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ତାର ମନ୍ଥର ଗତିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ହେଉଥିଲା, ସେ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭୁଲି ନ ଥିଲା । କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ ସେହି ଅଦ୍ଭୁତ ଛାୟାମୂର୍ତ୍ତି ଅର୍ଦ୍ଧ ଶୁଷ୍କ ଶଯ୍ୟାର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଯାଦବବାବୁଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା ।

ଯାଦବବାବୁ ବୁଝି ପାରିଲେ, ସେହି ମୂର୍ତ୍ତି ଯେ କେହି ହେଉନା କାହିଁକି ତାର ଗତିବିଧି ଗଭୀର ସନ୍ଦେହ ଜନକ ।

ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ ନ କଲେ ବିପଦ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ । ସେ ନିଜର ରିଭଲଭରଟିକୁ ପରିଚ୍ଛଦ ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର କରି ଆଣିଲେ ଓ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଯାଇ ସେ ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତି ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶଗଜ ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାରେ ଯାଦବବାବୁ ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ । ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିଟିର ଉଚ୍ଚତା ଛଅଫୁଟରୁ କମ୍ ନ ଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ଦୀର୍ଘ କେଶ ଓ ମୁହଁରେ ଅସଂଯତ ଶ୍ମଶ୍ରୁ ତାର ଚେହେରାକୁ ଦୁଇଗୁଣ ଭୟଙ୍କର କରି ତୋଳି ଥିଲା । ସେ ଖଣ୍ଡେ ଲମ୍ବା ଯଷ୍ଟି ଉପରେ ଭରା ଦେଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କିଛି ସମୟ ନୀରବରେ କଟି ଗଲା । ଦୁହେଁ ନୀରବ । ଗତିହୀନ । ବୋଧ ହୁଏ କିଛି କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ ନୀରବତା ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ଦିଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । କ୍ରମେ ବ୍ୟବଧାନ କମି ଆସିଲା । ଆଉ ମାତ୍ର ତିନିଗଜ । ଯାଦବବାବୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖି ପାରିଲେ ସେହି ଛାୟା ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଗୋଟିଏ ଅତିକାୟ ମନୁଷ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ପାଦ ନ ଥିବାରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କାଷ୍ଠର ସାହାଯ୍ୟରେ ଚାଲୁଛି । ସେ ବୁଝିପାରିଲେ ସେହି ଅତିକାୟ ମନୁଷ୍ୟଟି ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବ । ସତର୍କତା ସହିତ ସେ ମଧ୍ୟ ଅଦୃଶ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ

ଅତିକାୟ ଲୋକ ଦୁଇ ଚାରିଥର ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ଆଖି ବୁଲାଇ ନେଲା । ତାର ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତ ଥରେ ଉଠିଲା । ଭରା ଦେଇଥିବା କାଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡିକୁ ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତରେ ଧରି ସେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବେଗରେ ବୁଲାଇଲା ଓ ଯାଦବବାବୁଙ୍କୁ ଆଘାତ କଲା । ଚତୁର ଯାଦବବାବୁ ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଆଶା କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବେଗରେ

ସେ ନିଜର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ବକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ । ଅତିକାୟ ଲୋକଟିର ଉଦ୍ୟତ କାଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ ସଶବ୍ଦରେ ବାଲୁକା ପ୍ରାଙ୍ଗଣକୁ ଆଘାତ କଲା । ସେହି ଶବ୍ଦର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ତନ୍ଦ୍ରାମଗ୍ନ ତଣ୍ଡୀ ବଣକୁ ଥରାଇ ଦେଲା । ସାବଧାନ ନ ହୋଇଥିଲେ ସେହି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଘାତରେ ଯାଦବବାବୁଙ୍କର କପାଳ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଇ ଥାଆନ୍ତା । କାଷ୍ଠଖଣ୍ଡ ନିମ୍ନଗାମୀ ହେବାରୁ ଅତିକାୟ ଲୋକଟି ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସେ ମୁହଁମାଡ଼ି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଯାଦବବାବୁ ଏହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ହରାଇବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ସେ ଲୋକଟି ଉପରକୁ କୁଦିପଡ଼ିଲେ ଓ ନିଜର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ତାକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଯାଦବବାବୁ ଲୋକଟିର ଦୁଇବାହୁ ଭିତରେ ହାତ ପୂରାଇ ବେକ ଉପରେ ପ୍ରବଳ ଚାପ ଦେଲେ ; କିନ୍ତୁ କିଛି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ଲୋକଟିର ମାଂସପେଶୀ ଲୁହାଠାରୁ ଶକ୍ତପରି ମନେ ହେଲା । କେତେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତିକାୟ ଲୋକଟି ନୀରବରେ ପଡ଼ି ରହିଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ ଏହି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଆକ୍ରମଣ କଥା ଭାବୁଥିଲା କିମ୍ବା ପ୍ରତି ଆକ୍ରମଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟ କରୁଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଦୁଇବାହୁ ଉପରେ ଚାପ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ମନେହେଲା ଲୋକଟିର ପ୍ରବଳ ଚାପରେ ତାଙ୍କର ବାହୁ ଦୁଇଟି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଭାଙ୍ଗିଯିବ । ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଅତିକାୟ ଲୋକଟିର ପ୍ରବଳ ଚାପ କୋହଳ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଯାଦବବାବୁଙ୍କୁ ପିଠିରେ ଧରି ଲୋକଟି ଭୂମି ଉପରୁ ଉଠିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ଧକ୍କାରେ ତାଙ୍କୁ ତଳେ ପକାଇ ଛାତି ଉପରେ ବସି ରହିଲା । ସେ ଦୁଇହାତରେ ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଗଳା ଉପରେ ଚାପ ଦେଲା । ତାର ତୀକ୍ଷ୍ଣନଖ ଯାଦବବାବୁଙ୍କର

ଗଳାରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଛୁରୀ ପଶି ଗଲାଗଲା । ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଆଖି ଆଗରେ ଅନ୍ଧକାର ଗାଢ଼ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେହି ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ସେ ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣର ଗୋଲାକାର ପଦାର୍ଥ ଉଡ଼ି ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲେ । କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଭାରି ମନେହେଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ସଂଜ୍ଞା ହରାଇ ନ ଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନମତି ଯାଦବବାବୁ ନିକଟରେ ଥିବା ରିଭଲଭରଟି ଦୃଢ଼ ମୁଷ୍ଟିରେ ଧରି ଟ୍ରିଗାର ଚିପିଲେ । ଅତିକାୟ ଲୋକଟିର ବାହୁରେ ଗୁଳି ଭେଦକଲା । ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିପଡ଼ିଲା ଓ ନିଜର କାଷ୍ଠଦଣ୍ଡ ଧରି ନଦୀଧାର ଦିଗକୁ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲା ।

ଯାଦବବାବୁ ନିଜର ଗଳାରେ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଖିଲେ । ଉଷ୍ଣ ରକ୍ତରେ ତାଙ୍କର ହାତ ସିକ୍ତ ହେଲା । ଦେହର ଅବଶତା ଶତଗୁଣରେ ବଢି ଉଠିଥିଲା । ନିଜର ଅବସ୍ଥାକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ସେ ଲୋକଟିର ଅନୁଗମନ କଲେ କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ଅତିକାୟ ଲୋକଟି ବହୁ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ସେ ନଦୀଧାର ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ବନ୍ଧା ଯାଇଥିବା ପଟୁଆ ଉପରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ଓ ପଟୁଆଟିକୁ ନଦୀର ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ବାହି ନେଲା । ନୀରବ ଦର୍ଶକ ପରି ଯାଦବବାବୁ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ଭୟଙ୍କର ଜଳଜନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଭୀର ନଦୀରେ ସନ୍ତରଣ କରିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା କିମ୍ବା ରାତ୍ରିର ତୃତୀୟ ପ୍ରହରରେ କୌଣସି ଲୋକକୁ ଡାକି ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।

ରାତ୍ରି ଶେଷ ପ୍ରାୟ । ପୂର୍ବ ଆକାଶରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା ଆଲୋକର ଆଭାସ । ରାତ୍ରିର ଉଷ୍ଣ ପବନ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୀତଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ଯାଦବବାବୁ କୁଟୀର ନିକଟକୁ ଫେରି ଆସି ଚାକର

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ପାଦଚିହ୍ନ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧଭକ୍ଷ ପନିପରିବା ବ୍ୟତୀତ ସେ ଅନ୍ୟ କିଛି ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ପାଦଚିହ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ଅବିକଳ ପୂର୍ବ ଚିହ୍ନ ପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ସେଠାରେ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ଯାଦବବାବୁ ଘାଟକୁ ଆସିଲେ । ନାଉରୀ ଡଙ୍ଗା ଧରି ଆସିଥିଲା । ଅବସନ୍ନ ହୃଦୟରେ ଘାଟ ପାରି ହୋଇ ଯାଦବବାବୁ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଆତତାୟୀ ଲୋକଟିର ଶରୀରର କୌଣସି ଅଂଶରେ ରିଭଲଭର ଗୁଳି ଲାଗିଛି । ଭୂମି ଉପରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ପଡ଼ିଥିବା ରକ୍ତ ତାର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ । ତେଣୁ ଲୋକଟି ବେଶୀ ଦୂର ଅଗ୍ରସର ହେବା ନିମନ୍ତେ ସମର୍ଥ ହେବ ନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି ଜନ ବସତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସାହାସ କରିବ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚୟ ସେ କୌଣସି ନିକାଞ୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ନଦୀର ବିପରୀତପାର୍ଶ୍ୱ ଘନ ଜନ ବସତିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅଧିକାଂଶ-ସ୍ଥାନ ଉଦ୍ୟାନ ଓ ଗୃହ ଭୂମିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ନିକାଞ୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରାୟ ଅଭାବ । ଯାହାହେଉ ସାବଧାନତା ସହିତ ସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ ଏହିପରି ଏକସପ୍ତାହ ଅତିବାହିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେହି ଆତତାୟୀ ଲୋକଟିର କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଯାଦବବାବୁ ଚଣ୍ଡୀ ବଣ ଭିତରେ ଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବରଗଛଟିର ଗଣ୍ଡିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା ବିଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ବରଗଛର ଗଣ୍ଡିରେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ କୋରଡ଼ ଥିଲା । ସେହି କୋରଡ଼ ଭିତରୁ କେତେକ ପୁରାତନ ପରିଚ୍ଛଦ କେତେଖଣ୍ଡ

ବହି, ଖଣ୍ଡେ ସ୍ଲେଟ୍ ଓ ଗୋଟାଏ ଛୁରୀ ଉଦ୍ଧାର କରାଗଲା । ପରିଚ୍ଛଦ ଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଥିଲା ଏବଂ ଦଶ ବାରବର୍ଷ ବୟସ ବାଳକର ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା । ବହି ଗୁଡିକ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲେଖା ଓ ପ୍ରାଇମେରୀ ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡର ଥିଲା । ଛୁରୀଟିର ଲମ୍ବ ସାଢ଼େ ସାତ ଇଞ୍ଚ । ଚଉଡ଼ା ଡେଢ଼ ଇଞ୍ଚ । ଦୁଇ ପାଖରେ ଧାର ଥିଲା । ତହିଁ ଉପରେ ଇଷତ୍ ଲୋହିତ ରଙ୍ଗର କଳଙ୍କି ଜମି ଆସିଥିଲା । ଛୁରୀର ମୂଳ ଅଂଶ ଠାରୁ ଅଗ୍ରଭାଗରେ କଳଙ୍କିର ଘନତା ବେଶୀ ଥିଲା ।”

କଥାରେ ବାଧାଦେଇ ଅରୁଣବାବୁ କହିଲେ, “ଭୂତ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବେଶ ଧରି ପାରନ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟ ପରିଚ୍ଛଦ ଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଭୂତର ହୋଇଥିବ । ସେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷକ ରଖିଥିବ । ସେ ଶିକ୍ଷକଟି ମଣିଷ ନା ଭୂତ ?”

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରଶାନ୍ତବାବୁ କହିଲେ, “ସେ ମାଷ୍ଟରଟି ତୁମରି ପରି ଗୋଟିଏ ଭୂତ । ଯେବେ କଥାଟା ଶୁଣିବାର ଇଚ୍ଛା ଅଛି ଶୁଣ, ନ ହେଲେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଏପରି ନିର୍ବୋଧ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ରସଭଙ୍ଗ କରୁଛ କାହିଁକି ?

ପରିଚ୍ଛଦ, ପୁସ୍ତକ, ସ୍ଲେଟ୍ ଓ ଛୁରୀ ଦେଖି ଯାଦବବାବୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କୌଣସି ସଠିକ୍ ଧାରଣା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ ଅତିକାୟ ଲୋକଟି ଏପରି ଅନାବଶ୍ୟକ ପଦାର୍ଥ ସାଇତି ରଖିଥିଲା କାହିଁକି ? ଅଦ୍ଭୁତ ସେହି ରହସ୍ୟମୟ ବ୍ୟକ୍ତି ! ତାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ନ ପାରିଲେ ତାର କୌଣସି ରହସ୍ୟଭେଦ କରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ବରଗଛ ନିକଟରୁ ପ୍ରାୟ ସାତମାଇଲ ଦୂରରେ ଛୁଣ୍ଡା ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା । ଗଭୀର ଜଳ ଭଣ୍ଡାର କୂଳେ କୂଳେ ଜଙ୍ଗଲଟି ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମାଇଲ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିଲା । ଜଙ୍ଗଲର କେତେକ ଅଂଶ ଶାଳ ପିଆଶାଳ ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ କଣ୍ଟି, ଆଟେଣ୍ଡ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି ଅନାବଶ୍ୟକ ବୃକ୍ଷ ଲତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବିଶେଷ ଲୋକ ସମାଗମ ନ ଥିଲା । କେବଳ ଗୋଟିଏ ପୁରାତନ ଶିବ ମନ୍ଦିରର ସ୍ଥିତି ହେତୁ ସୋମବାର ଦିନ କେହି କେହି ଲୋକ ସେଠାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ମୋଟା ମୋଟି ଦେଖିଲେ ଜଙ୍ଗଲଟି ଜନପଦଠାରୁ ଦୂରରେ ଥିଲା । ବେଳେବେଳେ ଲୋକେ ସେହି ଜଳଭଣ୍ଡାରରୁ ମାଛ ଧରୁଥିଲେ । ବର୍ଷାଋତୁରେ ସେମାନେ ରାତ୍ରି ଦ୍ବିତୀୟ ପ୍ରହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହି ଜଳଭଣ୍ଡାରରୁ ମାଛ ଧରୁଥିଲେ । ଯାଦବବାବୁ ଏହି ଜଙ୍ଗଲଟି ଭିତରେ ପଶି ପଳାତକର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଥିଲେ ; କିନ୍ତୁ ବିଫଳ ମନ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେହି ଜଙ୍ଗଲଟିକୁ ଆଉଥରେ ତନ୍ନ ତନ୍ନ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କର ଥିଲା ।

ରାତ୍ରି ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ଅତୀତ ହେବାର କେତେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମାତ୍ର ହେବ । ଝିପି ଝିପି ବର୍ଷା ତଳେ ଜଙ୍ଗଲଟି ମୂଖର ହୋଇ ଉଠିଛି । ଆକାଶ ଭେଲା ଭେଲା ଧୂସର ମେଘରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଗାଢ଼ ହୋଇ ଆସିଲା ଅନ୍ଧକାର । ନକ୍ଷତ୍ରର କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକ ଜଳଭଣ୍ଡାରଟିର ଶଯ୍ୟାକୁ କଳ୍ପିତ ଆଲୋକ ଦେଉଥିଲା । ଅଦୂରରେ ଥିବା ଚଣ୍ଡୀପୁର ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ ମୋହନ ପ୍ରତି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେହି ଜଳଭଣ୍ଡାରକୁ ମାଛ ଧରିବା ନିମନ୍ତେ ଆସେ । ଝଡ଼ ବର୍ଷା ପ୍ରତି ତାର ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ ଥିଲା । ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ମାଛ

ଧରିବା ନିମନ୍ତେ ଆସିଥିଲା । ଝିପି ଝିପି ବର୍ଷା ହେତୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶୀ ମାଛ ସେ ଧରିଥିଲା । ତେଣୁ ଫେରି ଆସିବା ନିମନ୍ତେ ତାର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ରାତି ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା'ର ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଚାଲିଥିଲା । ଜଙ୍ଗଲର ଧାରରେ ଗୋଟିଏ ଶାଳଗଛ ତଳେ ଠିଆହୋଇ ସେ ଜାଲ ପକାଉଥିଲା । ଏକ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦରେ ତାର ଧ୍ୟାନଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସେ କାନ ଦୁଇଟି ଡେରି ନିକଟରୁ ଆସୁଥିବା ଶବ୍ଦ ବାରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ରାତିର ମନ୍ଦ ସମୀରଣରେ ଭାସି ଆସୁଥିବା ଶବ୍ଦ କେତେବେଳେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ, କେତେବେଳେ ଗମ୍ଭୀର ଆଉ କେତେବେଳେ ବା ଭୟଙ୍କର ଥିଲା । ମୋହନ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ ସେହି ଶବ୍ଦ କାହାର ହୋଇ ପାରେ । ସେ କାନ ଡେରି ଆସୁଥିବା ଶବ୍ଦ ଯେତିକି ସମୟ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲା ତାର ମନରେ ଭୟ ସେତିକି ସେତିକି ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କ୍ରମେ ତାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଲୋପ ପାଇ ଆସିଲା । ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲଟା ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ରୂପ ଧରି ତାର ସମ୍ମୁଖରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ସେଠାରେ ବେଶୀ ସମୟ ରହିବାକୁ ସାହାସ ନ କରି ମୋହନ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।

ପରଦିନ ପ୍ରଭାତରୁ ଏହି ସମ୍ବାଦ ସାରା ଚଣ୍ଡୀପୁର ଗ୍ରାମରେ ବ୍ୟାପିଗଲା । ଯାଦବବାବୁ କେତେକ ମୋକଦ୍ଦମା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସେହି ଗ୍ରାମରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସମ୍ବାଦ ପାଇବାମାତ୍ରେ ତାଙ୍କର ମନ ଭିତରେ କୌତୁକ ଜାତ ହେଲା । ସେ ମୋହନ ଓ କେତେକ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଧରି ଜଙ୍ଗଲ ଦିଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ମୋହନ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ମାଛ ଧରୁଥିଲା, ଯାଦବବାବୁ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ଦିନ ସରିବା ବେଳକୁ କ୍ରମେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଯାଦବବାବୁ

ସେହି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପାରିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ସେହି ଶବ୍ଦ ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ବେଦନା କାତର ମୁମୂର୍ଷୁର ହେବ । କାଳ-ବିଳମ୍ବ ନକରି ସେ ଶବ୍ଦ ଆସୁଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଗଲାପରେ ସେ ଆଟେଣ୍ଡୀ ଲତା ଘେରା ଗୋଟିଏ ଜାମୁ ଗଛ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଶବ୍ଦ ସେହି ଆଟେଣ୍ଡୀ ଲତା ଭିତରୁ ଆସୁଛି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି ସେ ଆଟେଣ୍ଡୀ ଲତା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରଭାତର ଆଲୋକ ଘନ ଆଟେଣ୍ଡୀଲତା ଭେଦକରି ଜାମୁଗଛ ମୂଳଟିକୁ ଆଲୋକିତ କରୁଥିଲା । ସେହି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୋକରେ ଯାଦବବାବୁ ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେଥିରେ ସେ ଯେତିକି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ, ସେତିକି ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଜାମୁଗଛର ଗଣ୍ଡିକୁ ଭରା ଦେଇ ବସିଥିଲା ଜଣେ କିମ୍ଭୂତକିମାକାର ମନୁଷ୍ୟ । ମସ୍ତକରେ ଦୀର୍ଘ ଅଯତ୍ନ ସଂରକ୍ଷିତ କେଶ ବକ୍ଷ ଓ ପୃଷ୍ଠର କେତେକ ଅଂଶ ଆବୃତ କରିଥିଲା । ମୁହଁରେ ଅର୍ଦ୍ଧପକ୍ୱ ଶ୍ମଶ୍ରୁ । ଶରୀରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶରେ ଲୋମ ଅପ୍ରାକୃତିକ ଭାବରେ ବଢ଼ିଉଠିଛି । ତାର ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ଅର୍ଦ୍ଧ ଉନ୍ମିଳୀତ ଥିଲା ଓ ଚକ୍ଷୁର ଦୁଇ କୋଣରୁ ଦୁଇଧାର ଅଶ୍ରୁ ଝରିଆସି ଶ୍ମଶ୍ରୁ ତଳେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିଥିଲା । ତାର ଦକ୍ଷିଣ ବାହୁରେ ଥିବା ଗଭୀର କ୍ଷତରୁ ଈଷତ୍ ଲୋହିତ ରଙ୍ଗର ତରଳ ପଦାର୍ଥ ନିର୍ଗତ ହେଉଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ପାଦ ଆଣ୍ଠୁଠାରୁ ନ ଥିଲା ।

ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଲୋକଟି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା-ନାହିଁ । ସେ ପୂର୍ବପରି ବସି ରହିବାର ଦେଖି ଯାଦବବାବୁ

ବୁଝି ପାରିଲେ ଲୋକଟିର ସଜ୍ଞା ଲୋପ ପାଇଛି । ନିକଟରେ ଥିବା କାଷ୍ଠ ଦଣ୍ଡଟିଏ ଉଠାଇ ନେଇ ଯାଦବବାବୁ ମୋହନ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ଓ ଲୋକଟି ନିକଟକୁ ଯାଇଁ ତାର ଦେହ ଉପରେ ହାତ ରଖିଲେ । ଯାଦବ ବାବୁ ଅନୁଭବ କଲେ ଲୋକଟିର ଶରୀରର ଉଷ୍ଣତା ଶହେପାଞ୍ଚ ଡିଗ୍ରୀରୁ ଅଧିକ ହେବ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବାହୁରେ ଥିବା ଗଭୀର କ୍ଷତ ହେତୁ ପ୍ରବଳ ଜ୍ୱରରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ । ଅନ୍ୟ କିଛି କରିବାପୂର୍ବରୁ ଲୋକଟିର ଚିକିତ୍ସା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଗ୍ରାମବାସୀ-ମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯାଦବବାବୁ ଲୋକଟିକୁ ଉଠାଇଲେ । ଉଠାଇବ ମାତ୍ରେ ତାର ପରିଚ୍ଛଦ ମଧ୍ୟରୁ ଖଣ୍ଡେ ଖାତା ଓ ପେନ୍‌ସିଲ୍‌ଟିଏ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଯାଦବ ବାବୁ ଖାତାଟି ଉଠାଇ ନେଇ ଦେଖିଲେ ତାହା ଗୋଟିଏ ଡାଏରୀ । ଖାତାଟିକୁ ପଢ଼ିବାର ସମୟ ନ ଥିଲା । ସେ ନିକଟସ୍ଥ ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ଲୋକଟିର ଚିକିତ୍ସା କରାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ତାର ସଜ୍ଞା ଫେରି ଆସିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ଛଅଘଣ୍ଟା ପରେ ଚିରକାଳ ନିମନ୍ତେ ତାର ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ବନ୍ଦ ହେଲା ।

ଯାଦବବାବୁ ଡାଏରୀଟି ଖୋଲି ପଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଡାଏରୀର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ଲେଖା ଥିଲା, ଗଜାନନ ସାମନ୍ତ, ଗ୍ରା—ମୀରପୁର, ଆରମ୍ଭ ୧୯୩୩ ମସିହା ଯୁନ୍ ତା ୧୧ ରିଖ । ଯାଦବ-ବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଏପରି ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ଡାଏରୀକୁ କାହିଁକି ଲୋକଟି ସାଇତି ରଖିଥିଲା ? ଆଗ୍ରହ ଅତିଶଯ୍ୟରେ ସେ ଡାଏରୀଟିକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

୧୯୩୩ ଜୁନ୍ ତା ୧୧ ରିଖ—ମୁଁ ଅଠାଇଶ ବର୍ଷ ଅତିକ୍ରମ କରି ଅଣତିରିଶ ବର୍ଷରେ ପଦାର୍ପଣ କଲି । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଶୋଭା ଓ ପୁଅ କିଶୋର ନିଶ୍ଚୟ ସୁଖୀ ହେବେ ।

୧୯୩୬ ଜୁଲାଇ ତା ୬ ରିଖ—ଆଜି କିଶୋରର ଜନ୍ମ ଦିନ । ଏକାଦଶ ବର୍ଷୀୟ ବାଳକ କିଶୋରକୁ ମୁଁ କିଅଣ ଦେବି ? ସେ ଯେ ମୋର ପ୍ରାଣଠାରୁ ଅଧିକ !

୧୯୩୬ ଅଗଷ୍ଟ ତା ୯ ରିଖ—ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଅଦୃଷ୍ଟର ଇଙ୍ଗିତ । ମୋ ଉପରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଅଭିଶାପ ବୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଜୀବନରେ ଆଜି ଦିନଟି ସବୁଠାରୁ ଭୟଙ୍କର । ଟାଟା କମ୍ପାନୀର ଗୋଟାଏ ତରଳ ଲୁହାକଡ଼ା ଛିଟିପଡ଼ି ମୋର ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଡାକ୍ତର ଆଣ୍ଠୁ ନିକଟରୁ ଗୋଡ଼ଟିକୁ କାଟି-ଦେଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ବଞ୍ଚି ରହିଲି । କମ୍ପାନୀ ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ପାରିତୋଷିକ ଦେଲେ ।

୧୯୩୬ ସେପ୍‌ଟେମ୍ବର ତା ୬ ରିଖ—ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ । ଗୋଡ଼ଟି କଟିଯିବା ପରେ ମୁଁ ଘରେ ବସି ଶୋଭା ଓ କିଶୋରର ମୁହଁ ଚାହିଁ ସମୟ କଟାଇ ଦେଉଥିଲି । ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ନ ଥିବାରୁ ସମୟ ସୁରୁଖୁରୁରେ କଟି ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଦିନ ମାତ୍ର ଜ୍ୱର ଭୋଗି ଶୋଭା ଆଜି ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କଲା । କିଶୋର ମଧ୍ୟ ସୁସ୍ଥ ନୁହେଁ । ତାର ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ରେ ଗୋଟାଏ ଘା ହୋଇ ଶୁଖିବାକୁ ନାହିଁ । ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ମଧ୍ୟ କିଛି ଫଳ ହେଉନାହିଁ । ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି ତାହା କର୍କଟ ରୋଗ । ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ତେବେ କିଅଣ କିଶୋରକୁ ମୋତେ ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ତାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ।

୨୯୩୬ ନଭେମ୍ବର ତା ୧୧ ରିଖ—ଅପରାହ୍ନ ଘ ୬ ଟା— ଆଜକୁ ତିନିଦିନ ହେବ କିଶୋରର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅସମ୍ଭବ ରୂପେ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ସେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚିତ୍କାର କରୁଛି । କିଶୋରକୁ ମୁଁ

ପ୍ରାଣଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲପାଏ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାର ମୃତ୍ୟୁ କାମନା କଲି । ତାର ଏପରି କଷ୍ଟ ଦେଖି ମୁଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରନ୍ତି କପରି ?

ରାତି ଘ ୧୦ ଷ୍ମା—ଅସମ୍ଭବ, ପିତା ହୋଇ ପୁତ୍ରର ଏ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ଏହି କଷ୍ଟରୁ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ କିଶୋରକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କପରି ? ଆରୋଗ୍ୟ ହେବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ମୋର ମନରେ ଅସମ୍ଭବ ଭାବନା ଉଦୟ ହେଲା । କିଶୋରକୁ ହତ୍ୟା କରିବି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବ କେହି ଶୁଣିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ କଣ ଅଛି ? କିଶୋରକୁ ହତ୍ୟା କଲେ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଜୀବନଟା ମୁଁ ଶାନ୍ତିରେ କଟାଇ ପାରିବି । ଏହାଠାରୁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଉପାୟ କଅଣ ଥାଇପାରେ ? ଯତ୍ନରେ ସାଇତି ରଖିଥିବା ଛୁରୀଟିକୁ ବାହାର କଲି । ମୋର ଭାବନା ଶକ୍ତି ଲୋପ ପାଇ ଆସିଲା । ମନରୁ ଦୟା ମାୟା ଲୋପ ପାଇଗଲା । ପିତୃତ୍ୱର ଗୌରବରେ କଳଙ୍କ ଲେପିଲି । ମନର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଏକତ୍ରିତ କରି କିଶୋର ଅସ୍ଥିମୟ ବକ୍ଷ ଉପରେ ଛୁରୀଟି ବସାଇ ଦେଲି । ଚରମ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ସେ ମୁଖ ବିକୃତ କରି ଥରି ଉଠିଲା । ତାର ଦେହରେ ଥିବା ହାଡ଼ କେତେଖଣ୍ଡ ଭିତରେ ସଂଘର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବୋଧହୁଏ । ତା ପରେ ସବୁ ସ୍ଥିର···ପ୍ରଳୟର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି ସୃଷ୍ଟି ଗମ୍ଭୀର । ଛୁରୀଟି ବାହାର କରି ଆଣିଲି । ରକ୍ତ—ଏହା ଆଶା କରି ନଥିଲି । ଭବିଷ୍ୟତର ଦାରୁଣ ରୂପ ମୋ ମନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇ ନଥିଲା । ମୁଁ ହତ୍ୟାକାରୀ, ପୁତ୍ରହନ୍ତା, ସୃଷ୍ଟି ଛଡ଼ା ରାକ୍ଷସ । ଯିବି କେଉଁଠାକୁ ? ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଫାଶୀ ଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନ କେତେ ମଧୁର ! ନା, ମୁଁ ବଞ୍ଚି ରହିବି । ସୃଷ୍ଟିର ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବି—ଯେଉଁଠାରେ କେହି ମୋତେ ଦେଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ପୋଲିସ ମଧ୍ୟ ଧରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ରାତି ବାରଟା । କିଶୋରର ଶେଷ ସ୍ମୃତି ସେଟ୍, ପେନ୍‌ସିଲ, ବହି କେତେ ଖଣ୍ଡ ଓ ମୋର ଗୌରବମୟ କାହାଣୀ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଥିବା ଡ୍ରୁଟି ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ଉପରେ ଆକାଶ, ତଳେ ଭୟଙ୍କର ପୃଥିବୀ । ଆଗରେ ଅଭେଦ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର । ମୁଁ ଆଗେଇ ଗଲି ।

୧୯୩୫ ନଭେମ୍ବର ତା ୧୫ ରିଖ—ମୁଁ ଆଶ୍ରୟ ନେଲି ବର ଗଛର କୋରଡ଼ରେ । ଗୁରିପାଖେ ଡଣ୍ଡୀ ବଣ । ଅଦୂରରେ ନଦୀ । ସମ୍ମୁଖରେ ପାଲ । ନିଶ୍ଚୟ ନିରାପଦ ସ୍ଥାନ । ମୁଁ ସୃଦହନ୍ତା, ପଶୁ । ତେଣୁ ପଶୁ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି । ଦିନରେ ବର ଗଛର କୋରଡ଼ରେ ଲୁଚି ରହିଲି । ରାତିରେ ବାହାରି ପାଲରୁ କଞ୍ଚା ପରିବା ଖାଇ କ୍ଷୁଧା ନିବାରଣ କଲି ।

୧୯୩୯ ଜାନୁଆରି ତା ୭ ରିଖ—ମୁଁ ବେଶ ସୁସ୍ଥ ଅଛି । କଞ୍ଚା ପରିବା ଖାଇ ମୋ ଦେହର ଶକ୍ତି ଅସାଧାରଣ ରୂପେ ବଢ଼ି-ଗୃଲିଛି । କିନ୍ତୁ ଦେହର ଲୋମଗୁଡ଼ିକ ଅପାକୃତିକ ଭାବରେ ବଢ଼ି-ଯାଉଛି କାହିଁକି ? ମନ ଭିତରେ ପୃଥିବୀ ପ୍ରତି ବିରକ୍ତି ଆସିଛି । ମନ ହେଉଛି ପୃଥିବୀରୁ କିଶୋର ବୟସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାଳକଙ୍କୁ ଲୋପକରି ଦିଅନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ପୃଥିବୀ ବାଳକ ଶୂନ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ମରି ପାରନ୍ତି । କିଶୋରର ବହି, ସ୍ଲେଟ ଓ ସେହି ଡ୍ରୁଟିଟାକୁ ଦେଖିଲେ ମୋ ମନରେ ବାଳକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭୀଷଣ ପ୍ରତିହିଂସା ଜାଗି ଉଠୁଛି । କିଶୋର ବୟସର ବାଳକଗୁଡ଼ିକୁ ଶେଷ କରି ନ ଦେଲେ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଧହୁଏ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯିବ ।

୧୯୩୯ ଜୁନ୍ ତା ୨୨ ରିଖ—ଅପରାହ୍ଣ ପ୍ରାୟ ଗୃରିଘଣ୍ଟା—ଦୁଇଜଣ ମୁଁ ରହୁଥିବା ବରଗଛ ତଳେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ଜଣେ

ବାଳକ ଆଉ ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ । ବାଳକଟି ଅବିକଳ ମୋର ପୁଅ-ପରି । ମନରେ ମାୟା ଜାଗିଲା, ପୁଅର ବନ୍ଧୁ ଓ ସ୍ନେହ, ଦେଖି ମନ ଭିତରୁ ମାୟା ମମତା ଲୋପ ପାଇଗଲେ । ଜାଗିଲା ପ୍ରତିହିଂସା—ଯେତେବେଳେ ମୋ ପୁଅ ମରିଛି, ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ବାଳକ ବଞ୍ଚିବ କାହିଁକି ? ତାକୁ ବି ମରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ପାଗଳ ନୁହଁ । ମୋତେ ରୋକ ଓ ଶୋକ ହେଉଛି । ମୁଁ ପ୍ରକୃତିର ନୈତିକତା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମନ ଲଗାମଛଡ଼ା ଘୋଡ଼ା ପରି ଛୁଟିଛି । ଏହି ବାଳକକୁ ହତ୍ୟା କରିବି, ହତ୍ୟା କରିବି । ଶହ, ଶହ, ହଜାର, ହଜାର ବାଳକଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ସୃଷ୍ଟି ବକ୍ଷରୁ, ମନ ଭିତରୁ ପୁଅର ସ୍ମୃତି ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରିଦେବି । ଯେଉଁ ବାଳକ ଜନନୀର ମାୟା ମମତା ଧରି ଆକାଶ ତଳେ ସୃଷ୍ଟିର ବିକାଶ ପାଇଁ ବିକଶିତ ହୋଇ ଉଠେ ମୁଁ ତାକୁହିଁ ହତ୍ୟା କରିବି । ତେବେ ମୁଁ ପାଗଳ ନୁହେଁ କିପରି ? ବରଗଛ କୋରଡ଼ ଭିତରୁ ହାତଟା ଲମ୍ବାଇ ଦେଲି । ଦୁଇ ଗୃହଟା ପେଗୁ ଗିବ ଉଠିଥିଲେ ଠିକ ତା ପୂର୍ବରୁ । ମୋର ଲୋମଶ ହାତଟା ଦେଖି ପ୍ରୌଢ଼ ବୋଧହୁଏ ଭୟରେ ପଳାଇ ଗଲେ । ତା ପରେ ସେ ବାଳକକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷେ କଷ୍ଟକର ହେଲା ନାହିଁ । ଛୁରି ଦେଖାଇ ତାକୁ ନଦୀ ଧାରକୁ ନେଇଗଲେ । ତାର ଅନୁନୟ ବିନୟ, ପ୍ରାଣ ନିମନ୍ତେ କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର କଠିନ ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା ନାହିଁ । ମୋର ଦୁଇଟି ଶକ୍ତ ହାତରେ ତାର ଗଳା ଚିପି ହତ୍ୟା କଲି । ମନରେ ଭୟ ଆସିଲା କେହି ଶବଟାକୁ ଦେଖିବ । ଗୋଟାଏ ଘଣ୍ଟା ପଥର ବାନ୍ଧି ଶବଟାକୁ ପାଣିରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲି । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଜଳଶଯ୍ୟା ତଳେ ଲୀନ ହେଲା । ମୋ ମନରେ ଯେତିକି ଆନନ୍ଦ ଆସିଲା, ସେତିକି ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ଆସିଲା ।”

ତା ଏସବୁ ପଢ଼ି ଯାଦବ ବାବୁ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ତାଙ୍କର ମୁହଁରୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ ବାହାରି ଆସିଲା, "Saddist" (ସାଡ଼ିଷ୍ଟ) ।

କଥାରେ ବାଧା ଦେଇ ଅରୁଣ ବାବୁ ପଚାରିଲେ, "ସେ କଅଣ ?"

ନିମ୍ନ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ବାବୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ସେ ଏକ ଭୟଙ୍କର ମାନସିକ ବିକୃତି । ଶରୀରର ଯେପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି, ମନର ମଧ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅଛି । ଶରୀରର କୌଣସି ଅଙ୍ଗରେ କ୍ଷତ ହେଲେ ମନର ସମସ୍ତ ଭାବନା ସେହି କ୍ଷତକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଏକତ୍ରିତ ହୁଏ । ବିଭିନ୍ନ ଭାବନାରେ ମନୁଷ୍ୟର ମନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ଗୁରୁତର ଓ କେତେକ ଲଘୁତର ଭାବନା । ଲଘୁ ଭାବନାଗୁଡ଼ି ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ ନାହିଁ । ଗୁରୁ ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ମନଉପରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭାବନା ମନ ଉପରେ ଗଭୀର ଚାପ ଦିଏ । ସେହି ଚାପ ଫଳରେ ମନ କକ୍ଷଚ୍ୟୁତ ହୁଏ ଓ ତାର ଧାରାବାହିକ ଗତି ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟହୀନ ଘୂର୍ଣ୍ଣନରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଚାପ ଦେଉଥିବା ଭାବନାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ମନ ଘୂରିବୁଲେ ଓ ତାର ପରିଧି ଭିତରେ ଗୁରୁ ଭାବନା ପ୍ରଭାବିତ ବହୁ ପର ଭାବନା ଜନ୍ମ ନିଅନ୍ତି । ସେହିପରି ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଚାପର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦିଅନ୍ତି ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରେରଣା । ସେହି ପ୍ରେରଣା ଯେପରି ଭୟଙ୍କର, ସେହିପରି ଅର୍ଥହୀନ । ତାରି ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ କେତେବେଳେ ହୁଏ ପାଗଳ, କେତେବେଳେ ଅର୍ଦ୍ଧ ପାଗଳ ଆଉ କେତେବେଳେ ହୁଏ ଉନ୍ମାଦ । ସେହି ଅର୍ଦ୍ଧ-

ଳେ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବାବେଳେ ସେ ପାଗଳ ପରି ବନ୍ଧନହୀନ ଭାବନାର ବଶୀଭୂତ ନ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଭାବନାର ଦାସତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ ସେହି ଭାବନା ଭିତରେ ରୂପରେଖ ନେଇଥିବା କୌଣସି ଅପକର୍ମ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେ ଭୟ କରେ ନାହିଁ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବାବେଳେ ତାକୁ ସାଡ଼ିଷ୍ଟ କୁହନ୍ତି ।

ପୁତ୍ରକୁ ହତ୍ୟା କଲା ପରେ ଗଜାନନ ମନରେ ଯେତିକି ଦୁଃଖ ଆସିଲା ସେତିକି କ୍ରୋଧ ଆସିଲା । କ୍ରମେ ଦୁଃଖ ହ୍ରାସ ପାଇ କ୍ରୋଧ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କଲା । କ୍ରୋଧ ଗର୍ଭରୁ ଜନ୍ମହେଲା ପ୍ରତିହିଂସା । ପରି ପ୍ରକୃତିର ଲାଳନ ପାଳନରେ ସେହି ପ୍ରତିହିଂସା ଗୋଟାଏ ବଳିଷ୍ଠ ରୂପରେଖ ନେଇ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ଗଜାନନର ଏକମାତ୍ର ଭାବନା ମୃତ ପୁତ୍ରର ସ୍ମୃତି । ସେହି ସ୍ମୃତି କ୍ରମେ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା । ସେ ସେହି ସ୍ମୃତିକୁ ଲୋପ କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ଚାହିଁଲା ; କିନ୍ତୁ ଲୋପ କରିବ କିପରି ?

ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ତାର ପୁଅର ସ୍ମୃତି ପୃଥିବୀର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ବାଳକଙ୍କ ଭିତରେ ନିହିତ ଅଛି । ତାର ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବନା ଜନ୍ମ ହେଲା । ସେ ମନେକଲା ପୃଥିବୀରୁ ସମସ୍ତ ବାଳକଙ୍କୁ ଲୋପ କରି ଦେଲେ ତାର ପୁଅର ସ୍ମୃତି ଲୋପ ପାଇଯିବ, ଆଉ ସେ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ବଞ୍ଚି ପାରିବ । ସେହି ଭାବନାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେ ମୁକୁନ୍ଦକୁ ହତ୍ୟା କଲା ।

ରାତି ବହୁତ ହେଲାଣି ଉଠ ।"

ଏପରି ଏକ ରୋମାଞ୍ଚକର କାହାଣୀ ଶୁଣି ଅରୁଣ ବାବୁ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଏହାପରେ ପଢ଼ନ୍ତୁ !

ରୋମାଞ୍ଚକାରୀ ସିରିଜର ୮ମ ଅବଦାନ

ଗୋଟିଏ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ରହସ୍ୟୋପନ୍ୟାସ

ସମୂତାନର ବିଭୀଷିକା

ଏହି ସିରିଜ୍‌ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହି

୧ । ପ୍ରେତର କ୍ଷୁଧା

୨ । ଶ୍ମଶାନରେ ନରହତ୍ୟା

୩ । ଜାଲ୍ କଟା

୪ । ଖୁଣୀର ସନ୍ଧାନ

୫ । ଅଧରାତରେ ଫାଶୀ

୬ । ମୁଁ ମଣିଷ ମାରିଛି

୭ । ମରୁଭୂମିର ଭୂତ

୮ । ସମୂତାନର ବିଭୀଷିକା

ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସ୍ୱୟଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ
ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରେସ୍, ଗୁଡ଼ସାହି ଲିଙ୍କ—କଟକ-୨